

Imprimat legal.

UNIVERSUL LITERAR

ȘTEFĂŢ LUCIAN: SAFTA FLORĂREASA.

An. XLII, Nr. 27.

4 Iulie 1926.

Lei 5.

Mika-Lé*

de HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU

Când Elena Drăgănescu-Hallipa luase la ea pe sora mai mică, un concert de elogii slăvise fapta ei nobilă. Fără ajutorul ei providențial acea soră era pândită de o soartă josnică. Fusese un copil rău și neglijat — ziceau oamenii care compuneau cercul larg în care strălucea Elena, Hallipa tatăl divorțat, se reînsoarase și își neglija acum copiii. Frumoasa Lenora mama fetei, remăritată și ca o-ropsise demult fata cea mai mică care era odorul unui viol — un satir probabil. Acea fetișcană coruptă se legase pe timpuri de primul logodnic al Elenei, apoi gonită de acela dusese o viață boemă întreținută de pictori. Tocmai când era să se mărite cu un actorăș fusese pătăsită în mizerie și d-na Hallipa care avea tot dreptul să o lase în stradă, o culdesese din mocirlă. Cam astfel era versiunea în curs, destul de exactă în genere dar cu greșeli de amănunte. Opera de reabilitare interesă opinia publică amatoare de conversații ca și de vișni. Interesul principal nu cădea însă asupra lui Mika-Lé ci asupra binefăcătoarei.

În cercul mai restrâns al Elenei lucrurile erau mai bine cunoscute și mai puțin comentate. Admirăția însă, încă mai mare pentru d-na Drăgănescu.

Era adevărat că Mika-Lé fusese părăsită de „tipul” ei, sau că îl părăsise. Ea care lucrase așa de sceptic pe pictorul Greg, se arătase deodată cam romantică și slabă în diplomație cu actorășul, pentru că îl iubea.

Mika-Lé cerea mereu Adolfului căsătorie care promitea dar nu ținea. Departe de a se gândi la căsătorie cu Mika-Lé, se gândea la postul de redactor al unui ziar teatral și făcea curte fetei Directorului. Prudentă, fata redacției, cerea tot căsătorie. Într-o bună zi când problema paltonului îl turmentase Adolf se decisese să se însoare cu fata ziarului, uitând să ceară consimțământul lui Mika-Lé care nu i l-ar fi dat.

Venise dealtfel la ea a doua zi de nuntă cu paltonul nou și o hârtie de o mie nouă drept compensație. Nu înțelegea să schimbe cu nimic situația. În loc însă de o fată de treabă care să priceapă avantajele lucrurilor, găsisse o Mika-Lé nebună, care aflase noutatea și trecuse noaptea nunței altfel decât el — și anume în proiect de răzbunare.

Fusese o scenă teribilă agrementată de o lovitură de briceag care silise pe Adolful să poarte mult timp gulere înalte. Conciliant și măgulit, eoul credea că Mika-Lé după acest atentat neisbutit va reintra în normalitate, dar descoperise la ea izvoare neseocate de tragedie.

Traul lor devenise o bătălie. Pe Adolf leneg și grăsuț sbuciumul îl obosea și dispăru într-o zi fără întoarcere. Actor fără roluri se săturase de dramă.

Mika-Lé tragediană acum fără partener, își strămutase disperarea la pictorul Greg, vechiul ei protector. Greg ar fi fost bucnos de întorsătura lucrurilor dacă Mika-Lé agitată de un demon, nu s'ar fi otrăvit., dintr-o sticlă pe care Greg o întrebunța la pregătirea culorilor de pictură.

Umil după Evanghelie, suflet apostolic, Greg s'ar fi mulțumit cu rămășițele lui Adolf și ar fi oferit lui Mika-Lé să o ocrotească lângă el: O faptă însă așa de

odioasă lui Dumnezeu ca sinuciderea, învinsese bunele lui intenții.

Amorurile lui Mika-Lé le știuse și le răbdase virtuos, dar o proclamare a lor așa de ostentativă i se părea un afront adus sentimentelor lui, negreșit dubioase dar învăluite în nimbul ideal. Umilitatea lui avea peșemne limite; exista totuși o măsură la care putea fi vulnerabil. Apoi fusese și întrebat de parchet asupra sticlei. E drept că de un procuror băiat „ebic” pe care îl cunoștea din societate. Totuși Greg avea groază de amestecul autorității publice în afacerile lui. Desigur nu avea nici o răspundere fie chiar morală, dar faptul că otrava fusese procurată dela el îl putea desemna prejudecății celor pioși și mai presus de tot, sinuciderea era ceva inestetic. Nici chiar săvârșit pentru el, Greg nu ar fi admis acel gest violent.

De aceea cu toate că Mika-Lé fusese lesne salvată, pictorul Greg se trăsesse în umbră. La spital Mika-Lé descoperise că infirmiera Sia era vara ei bună și profitase de împrejurare. Ursuze de Sia se arătase bucnosă de verișoara asta lin-

gășitoare care vorbea de: „frumosul ne-nca Lică!” Sia rugase pe Lică să ajute pe nepoata nevoiașă și Lică din cine știe ce toane bune intervenise la doctorișă Lina, biroul lui obicinuit de binefaceri.

— Spune soră-si s'o ajute! — decisese Lică, apucat de interes pentru nepoata vagabondă și prinzând ocazia să facă un „pont” nepoatei celei infumurate. La porunca lui Lică, buna Lina se pusese în mișcare nu fără năduf, știind că Elena în chestii de familie are idei hotărâte, mai ales că lucrul era așa de delicat între Elena și Mika-Lé.

Nu îndrăznise dealtfel să ceară nimic, expusese numai Elenei, care era situația găngăniei mici.

Elena primise mesagiul cu gravitate, ca o castelană medievală, care are puteri judiciare și executive asupra feodalității familiare, în lipsă de șef bărbătesc.

Ceruse Linei să-i dea timp de gândit oulțumindu-i pentru un demers pe care îl credea salutar pentru onoarea Hallipilor. Bine așezată în scaunul stăpânirei, Elena privea acum lucrurile altfel ca atunci când refuzase net intervenirea bărbatului ei în favoarea același Mika-Lé. Nu vroise să primească atunci aproape de ea acel element rău. Acum însă nimic nu-i mai putea atinge dictatura, sta numai să cumpănească argumentele. Era vorba de salvarea unei rude apro-

Shakespeare

HAMLET

(Actul III, scena I)

HAMLET

A fi, sau nu: aceasta e 'ntrebarea.
Ar fi mai demn să suferi fără murmur
Când soarta nemiloasă te lovește,
Sau, cu stiletu 'n mână, să înfrunzi
Oceanul de urgență, — încremenindu-l!
Să mori, să dormi... Atât. Să carmi un zbcium
Și mîile de chinuri moștenite
De biata noastră carne omenească...
Ce vis frumos... Să mori, să dormi... Să dormi?
San poate să vezi? Aci e gren.
Căci visele ce pot să ne 'mpresoare
Când lepădăm argila trecătoare
Ne fac să șovăim... De frica lor
Noi prelungim un chin sfâșietor;
Căci cine s'ar pleca sub băciul vremii,
Subt pumnul celui tare, subt disprețul
Trufașului, și cine-ar îndura
Durerea unei dragoste respinse,
Zăbava judecării, insolenta
Slujbașilor, sau izbele pe care
Cei vrednei le primesc dela netrebnici,
Când singur ar putea, doar cu 'n stilet,
Să cucerească liniștea eternă?
Cine-ar purta — gemând și asudând —
Povara grea a vieții, dacă teama
De ceiace urmează după moarte —
Tărâmul neștiut de unde nimeni
Nu s'a tuteis vreo dată înapoi —
Nu ne-ar ingenunchia, și nu ne-ar face
Să ne-ogățim de chinurile noastre
Spre-a nu cădea 'n vârtejul altor chinuri.
Pe toți, mișci ne face cugetarea,
Și astfel strălucirea hotărîrii
Pălește 'n umbra stinsă a gândirei,
Iar cele mai semețe întreprinderi
Din calea lor sunt abătute și
Pierd numele de faptă...

Versiune românească de

AMELIA și GEORGE GESTICONE

*) Fragment din romanul Concert din muzică de Bach.

piate. Nici un element sentimental nu intra in judecata ei. Totuși ceea ce o determină în favoarea fetei fu un imbold destul de omenesc.

Hallipa tatăl lor refuzase să dea cel mai mic ajutor micii adulterine. Nici rugăminți, nici amenințări nu-l clintise.

Mai intrasigent încă ca înainte, când era desbinat de familie și strămorat în evere, tăiase brusc și pensiunea cu care de vre-o patru ani ținea pe cei doi băieți gemeni în Germania la studii. Pe fata mijlocie o îngrijea mama ei; Aceea Coca-Ainée cași Leonora disprețuia și nu vrea să mai vadă pe tatăl ei. Cu fiica lui cea mare, cu Elena era de doi ani certat. Cearta între doi oameni care se iubesc și se aseamănă când nu e trecătoare, e mai trainică ca altele. Amândoi orgolioși, amândoi voluntari și având motive puternice să-și reproșeze ruptura lor era serioasă.

Elena consimțind să se ocupe de Mika-Lé da un blam pe care îl credea meritat, lui Hallipa. Cași Hallipa, Elena avea motive să urască pe Mika-Lé dar punea mai presus datorita. Departe de a lua calea împăciuirii, tatăl și fiica care odată se adorase, își hrăneau discordia.

Elena credea că e rolul ei deci să ridice cărma căzută din mâinile lui Hallipa. Răscumpărase Prundenii ca pe un patrimoniu dinastic și purta acum tipărit chiar pe cărțile de vizită numele pe care i-l dase într-o seară un cronicar monden, ca pe un titlu care nu trebuia să se pierdă, salvat dela peire, de urmașul cel mai vrednic al neamului.

Drăgănescu, în umbra aceluși orgoliu secundu pe nevasta lui cu supunere. El rămăsese în iscălitură numai Drăgănescu simplu pentru că Elena nu îi atrăsese atenția asupra lucrului, dar copilul era hotărât că va fi un Drăgănescu-Hallipa, dacă nu chiar numai un Hallipa, pentru că așa dorea Elena.

Cum totul era acceptat și consacrat de bărbatul ei, totul pentru Elena devenea incontestabil, de aceea chiar putea executa programul ei de viață cu ordine și simplitate, fără de încordarea obstacolelor.

Elena telefonase deci Lincé Rim că a decis să ia pe Mika-Lé la ea, în condiții tuse pe care numai ea le va decide. Mika-Lé trebuia prevenită că va fi pusă sub tutela severă. Despre Lică buna Lina, pentru atâtea motive, nu pomenise. Mika-Lé care nu avea de ales primise orice condiții. Pentru moment nimic n-o interesa decât buna stare materială. Temperată în sentimentele, pentru Adolf de gustul încă recent al otrăveii cu-noscute câte-va zile de mizerie așa de mare că nu râvnea decât să mănânce și să doarmă fără grijă. Veleitățile artistice: pictura și drama, erau în complectă scădere.

Adusă de însăși buna Lina care avea specialitatea corvezilor, sosirea fetei nu făcuse nici o senzație, Elena sunase și servitoarea conduse pe Mika-Lé într-o cameră dinaintea hotărâtă.

Camera mobilată și comodă totodată așa cum cerea rangul hărăzit fetei de binefăcătoare. Elena rămăsese de vorbă cu Lina despre proiectele ei muzicale, despre sănătatea doctorului și grijile de proprietari ale Rimilor. Nimeni nu știa să vorbească lucruri serioase cu mai mult interes ca Elena. Cu toți oaspeții conversa astfel, fie despre idei generale, fie despre preocupări ale lor personale, fără ca nimeni să dorească alte subiecte mai frivole și fără ca reputația de femeie frumoasă a Elenei să sufere de pe urma acestei severități. Când admiratorii ei o salutau pe rând în lojă la operă, subiectul flirtului era numai valoarea muzicii și a interpretelor, totuși nimeni nu o a-

ȘT. LUCHIAN: IN CURTEA MANĂSTIRII

cauza de pedantism. Fie-care pleca convins că a făcut o vizită de curtenire unei femei încântătoare.

Mika-Lé în primul moment, neștiind ce să facă, rămăsese în cameră. Era tocmai ceea ce trebuia și acel prim moment era hotărât. Scoborise când fusese chemată, adică după plecarea Linei.

— Am să-ți zic Norica, dela numele d-tale de botez Lenora. Mika-Lé sună cam ridicol și pare o poreclă neserioasă. Iată lumea deci aci, te va chema Norica. Dorosc ca odată cu numele, să-ți schimb și felul de purtare.

Mika-Lé primise botezul Elenei fără obiecție, găsimd chiar numele singuratic.

— Cum trebuie să muncești, ai să fii secretara noastră pentru anumite lucrări. Orela am să-ți le spun mâine. Vei avea o mică leafă ca bani de buzunar. Pentru tot restul firește n'ai de purtat nici o grijă. Vei lucra în biroul de jos al bărbatului meu, la o masă deosebită de ceilalți secretari. Aci vii numai când ești chemată.

Era lămpede și suprima stânjenirea instalării, Mika-Lé ascultă acele instrucții cu atenție. Perspectiva lefei și a bunului trai îi părea o pomână și pomenile îi plăceau.

Se gândi la muncă — era leneșă — dar nu putea fi cine știe ce greutate.

Cu toate că nu o văzuse de atâtea timp, Elena abia înainte de a o concedia examină scrutător pe d-ra Norica.

Ieșită de curând din spital, Mika-Lé era cam jigărită, purta un breton lăsat jos pe ochii galbenii vestiți pentru enigma lor suspectă. Acum ochii Norică cam blegi nu exprimau decât o mare atenție către comenzile scurte ale Elenei. Valvoiul părului arăpesc, era strâns la spate cu două ace — lăsat probabil să crească din desperare, domolit astfel în vederea confruntării cu sora ei. Clipi puțin subțire privirea riguroasă. La un gest al Elenei spre frunte, — gest vag de altfel, — își dete părul puțin la o parte de pe ochi.

— Când dorești ceva, ceri să mă vezi și spuse Elena ca concluzie.

De copilă, Mika-Lé urăse pe Elena pentru că era mândră și frumoasă și acum simțea o apăsare să o admire pentru că era frumoasă și mândră. Bine strună. Norica uita perversitățile lui Mika-Lé. Deocamdată nevindecată bine de usturimile amorului și ale „apei tari” Mika-Lé nu era vătămătoare și deocamdată

sora ei era invulnerabilă.

Fata născută din spaima și luxura Lenorei și din vișul fricos al zugravului italian își trăia acum latura umilă și fricoasă a caracterului. Patul avea somieră, șofierul o jumătate ușă cu oglindă și croitoreasa casei venise să ia la camera de lingerie puținele rochii ale d-rei Norica pentru a le aranja. Mika-Lé căpătase înapoi trusoul complectat și întocmit după indicațiile Elenei. Un șort de birou, negru dar cochet și un pardesiu nou păreau a deschide perspective duble de servitate și de cadouri. Amândouă îi conveneau. Nici o perversiune nu agita pentru moment pe Mika-Lé. Viața cheina din ea la suprafață o ființă subalternă cu toate atributele ei. Lumina cădea egal dintr-o aceeași parte în casa Drăgănescu așa încât clar obscururile suspecte lipseau și mâna care conducea acum mișcările micii fantoze, avea o siguranță desăvârșită care o articula și dezarticula cu precizie. D-ra Norica umbla drept și abia dacă Mika-Lé putea aduce vre-o mică deviere acelei rectitudinii.

Dealtfel succesele de perversitate înregistrate în trecut de Mika-Lé erau mult în funcție de oameni și împrejurări. Nu-i lipsise o precocitate dar ieșise din nefericimă la lumina scandalului mai ales pentru că eroul găsit la îndemână fusese logodnicul soriei ei. A doua oară se pripășise suspect pe lângă pictorul Greg. Acel Greg nu era banal. Ascetic și concupiscent ca sf. Antoniu, — deși lăic, mistic și caduc, monden și tainic ca un nuțiu papal cu pielea lui netedă de blond molatic, cu albastrul decolorat al ochilor și părul blond aproape incolor subțire calat de atelier, ca un abate subțire tichie. Firea lui îngăduise lui Mika-Lé ascendentul tentației; de aceea se jucase fără meșteșug cu marele pictor și speculară slăbiciunile lui cu mijloace elementare.

Aici în casa Elenei, oamenii care veneau erau totodată mai banali și mai experimentați. Dacă chiar vor fi avut „particularități” le țineau pentru alte ocazii, protocolul fiind de rigoare la doamna Drăgănescu. Acolo toți, bărbați și femei, manifestau tendința de a plăce gazdei. Elena era punctul convergent care evita deviațiile.

Mika-Lé alături de sora ei apărea cam degenerată, cu capul cam mare pe umerii pătrați a unui corp mic dar nemo-

delat. Lipsită de relief se pierdea în umbră. Dar nu era trudită de ambiție, se mulțumea să privească dede departe oamenii aceia eleganți, și ea care nesocotise pe pictorul Greg, pe aceștia îi credea de o speță superioară fiindcă tocmai o nesocoteau.

Stângace în maniere și rustică la croială, decorul de lux o punea în inferioritate.

Prezintarea ei stânjenise puțin pe Elena: — Ma demi-soeur — spunea când era nevoie. Mai adesea o trecea subțire ca pe o prezență neînsemnată.

Participarea sau lipsa ei dela plimbări și recepții era orânduită la fel cu tot restul și nu da loc la turburări.

Cu o memorie matematică Elena își amintea de ea la intervale proporționate. Trimitea să întrebe dacă d-ra Norica vrea să iasă cu guvernanta și copilul sau trimitea să o anunțe pe d-ra Norica că trebuie să iasă. O prevenea de ora când avea să însoțească pentru comisiunile pe Elena însăși sau pe Drăgănescu, sau îi indica tochia cu care avea să ia parte la vre-o reuniune de mai mică importanță.

La acele recepții, Măca-Lé sta cu un suflet de copil sărac admis între hoieri și cu aspecte de mică parvenită în rochia de mătase.

Nu se putea corecta de apucături naive și plebeiane. Avea un gest al ei, cu care își punea mâna peste gură. Pictorului Greg altădată, gestul îi părea culmea grației pudice.

În viața asta nouă d-ra Norica nu avea nici invidie, nici rebeliune și recunoștință nu i secerca, ca să poată ști dacă e capabilă de o recunoștință. Tânțar care ciupise când găsisse loc vulnerabil, acum către o Elenă imună nu mai avea ac. Dar era mereu insectă parazită. Acolo pe trenea majestuoasă a trailului Elenei, parazitismul ei era satisfăcut. Nu se ofensa că domnia aceea n-o băgau în seamă. I se indicase locul ei și sta acum la locul ei.

Trailul mulțumit pe care îl ducea Drăgănescu, schimbarea făcută în viața lui de trei ani decând era căsătorit cu o „regină” făceau din el un sclav fericit.

Adorația lui pentru Elena creștea pe când abdica tot mai mult dela orice velleități de dragoste. Sufletul și ființa lui se trăgeau tot mai departe ca să o vadă acolo sus pe tronul unde o așezase.

Elena mereu corecta, prețuia acest slujitor devotat și îi da toată cinstea. Îl pune la curent cu tot, îi făcea în toate deciziile ei un loc bun. Treceau drept o

Mamei părăsite

Nu, n'o să spun niciodată toată durerea din mine!
Totul rămâne o taină mai lină, mai tulbure'n noi.
Sufletul — o, nu știam — pe cât de bogat e de josnic
Nu, n'o să spun niciodată toată durerea din mine!

Crud este glonțu'n război, dar mai crud este fierul insultei:
sgândără sângele tot și nu se mai vindecă rana.
Tu, care nu ai grăit decât mângăieri și suspine,
mamă, acuma te frângi smerită sub fierul insultei.

Astfel apostolii blânzi căzură în gură de fiare,
căci tulburau orgia cu sufletul lor de lumină;
din a prigoanelor patimi făcură cunună de patimi.
Mamă, tu nu uita apostolii'n gură de fiare!

Tu, care când m'ai născut ți-ai rupt o fășie din suflet,
nu simți din ceruri curgând în pieptul tău umilinta?
Tu, mulțumești țării că vrednică ești ca să suferi:
doară din sânu-i a rupt albastra-ți fășie de suflet.

Mamă, te bucură, mamă! asupra-ne vine furtuna.
Gândul să-ți fie curat, să taie ca fulgerul noaptea.
Tâmpile-ți albe răsar prin nori ca zăpezile-eterne;
fruntea ți-e munte nșorit, ochiul topit cu vecia.

MARCEL ROMANESCU

CIAMUL

De multă vreme ciamul e părăsit în port,
Iar locul unde zace pustiu e gol și mort.
Cu săgetări piezișe îl trec în zbor lăstunii
Și isvorând din noapte îl umple apa lunii.
Amurgurile roșii l-au prefăcut în jar,
Și cum se duce răul pe-aceleași văi, loianar,
Cu ciamuri și dubasuri pe spatelc-i de valuri
El stă stingher cu trupul chezaș pe-aceleași maluri.
Eri m'am oprit deodată cu soarele din crâng.
Când păcelele, pe dealuri cu umeri goi se strâng,
Și-am întâlnit iar ciamul. Pe scândurile roase,
Bătând lăsase ploaia înfășișări de oase,
Ce se topeau în jarul anurgului de-acum
Și cari aveau la noapte să se prefacă'n scrum.

RADU BOUREANUL

perceche strâns unită, cu aspecte de camaraderie politicoasă.

Idea că soții Drăgănescu se subeau alimenta admirația adoratorilor Elenei. Nu le era teamă să fie ei cunva cei iubiți, erau cruțați de primejdia vre-unui amor mare-spaimă masculină încă mai accentuată în lumea „snob”.

Iar corectitudinea soților în lume, le convenea asemeni. — aspiiraților lor — mai prețioase fiindcă fără nădejde — nu erau astfel jcnite de familiarități cou-

jugale. Puteau dori fără riscul să dobândească, dar nu se instrăina nimic din ceea ce îi ispătea. Excelent regim. Iubirea, iubirea care dă și primește, e un ce complex și iritant și nici nu se mai poartă. Sentiment exagerat sau numai plebeian. Și cum noblețta tutulor acolo era destul de proaspătă, se ostenuau după precepte.

Elena era bine pregătită prin fire pentru a satisface această bibliie mondenă. Nu era sentimentală, nu era sensuală, nu iubea pe nimeni — lucru de căpetenie — nu cerea, nu da. Se găsea în cele mai bune condiții pentru a fi și a primi să fie înconjurată de tot. Cei mai stăruitori formau mica ei curte. Era între ei multă emoție. Avea un funcționar benevol pentru fiecare serviciu. Astfel secundată regența ei era ușurată de orice corvezi. Orânduiți de altfel pe specialități: unul politician cu vază, pentru treburi oficiale, altul snob și farnente pentru mondenități, însuși Sindicul Bursei da la nevoie mici sfaturi financiare, pentru muzică Directorul operei, director administrativ dealtfel și căruia nu i se cunoșteau capacități muzicale, dar infatuaț și inaccessibil, și care totuși în casa Drăgănescu făcea oficiul de aranjator al producțiilor muzicale. Totul permis, corect și totul la lumina zilei. De fapt Elena și Drăgănescu își rezolvau singuri afacerile serioase, și de aceea erau serviji suplimentar cu atâta râvnă. Elena sobră, nu arăta preferințe. Pe rând fiecare obținea un cuvânt de mulțumire cumpătat. Admirabilă moderație! Femeile nu erau geloase pe ea ceea ce era desigur o mare cinste fără să fie un afront.

(urmează)

ȘT. LUCHIAN: NUD

Pictorul Stefan Luchian

de FR. ȘIRATO

Opera artistică a lui Luchian nu era considerată de către generația lui ca o enigmă, cât, mai curând, ca o indeletnicie menită să îndulcească viața celui suferind de o cruntă infirmitate fizică. Primit în mijlocul camarazilor de școală și meserie, arta lui a rămas, totuși, neînțeleasă de ei. Dealtfel era foarte firesc să fie astfel. Lumea artistică era toată cuprinsă de vraja operei lui Grigorescu, talent cu o notă de lirism molesit, dulceag și insinuant de gingaș, universal gustat pe atunci și în literatură. Artiștii vedeau în Grigorescu talentul, deosebit desigur, care nu depășea nivelul evoluției și care prin concepția sa artistică a fost urmașul natural al lui Aman.

Însă, Luchian e o apariție cu totul periferică și trebuie plasat izolat de iarmarocul artistic. Spiritul său atacă probleme cari nici în Apus nu se înfipsea în conștiința masei artiștilor și cari în ori ce caz erau departe de rezolvare. Luchian le atacă și le rezolvă.

Înțelegerea și iubirea i-au adus o generația tânără. Trăind, el nu a făcut personal nimic, ca această înțelegere să vie cu un ceas mai devreme.

Olog, instalat pe calvarul vieții, și în ciuda infirmității sale, el crează opere cari constituie fala artei românești și bogățiile posesorilor lor.

Viața i-a fost un chin și creația o luptă continuă, ca opera lui artistică să fie, prin contradicție, o desfătare, dăruită pușinilor lui admiratori de pe vremuri. Luchian a trăit împrejurările triste care întovărășesc ori ce talent ce depășește actualitatea.

Și actualitatea de pe atunci, în artă, era impresionismul — la noi, alături pe un realism croit după un calapod de școală de belle-arte. A încercat și Luchian acest soi de pictură, rezolvând problema artistică pusă de impresionism, în câteva lucrări.

Pentru ca să ajungă însă aici, și mai departe, a trebuit să vie tragica zi când trupul lui Luchian căzu învins de boală: trupul slăbind, spiritul rămâne victorios. Ani de zile până în acel moment, spectatori atenți priviseră cu sentimente con-

trărate la lupta ce se da între suflet și materie. Tablourile lui Luchian din acea epocă ne înfățișează dureros, lupta ce s'a dat între puterea de acțiune trupestă a omului și facultățile intensiv contemplative, cari îl hotărâu artist. Opera pensulei sale, pe atunci de pură acțiune mecanică, ne promitea încă un meșteșugar meritos al picturii, ca atâția alții pe cari, generoși, îi numim artiști: căci vană e orice știință ce nu e îmbogățită de o putere interioară, de potențată sensibilitate.

Pentru arta românească a fost aceea o zi fericită, când trupul căzu, puterile trupesti slăbite au putut fi dominate și puse în serviciul spiritului său contemplativ și vizionar.

Viziunea artistică a lui Luchian trecea dincolo de cele văzute de noi în natură. Sufletul său nu era un aparat telefonic prin care natura corespundea cu noi; din potrivă: sufletul său ne vorbea prin intermediul naturii. O excepție între noi, Luchian scăpase de robia naturii — scăpase în momentul când trupul său se frânse. El își mântui sufletul prin înfângerea trupului. Artiștii moderni, azi luptători pe tărâmul artei, se consumă în această luptă între suflet și natură. Lui Luchian i-a fost dat ca din această luptă pentru eliberarea sufletului omenesc din cătușele în care îl ferecă natura — să iasă învingător.

Dar cu ce preț!..

Natura când își creează făpturile, are un material imens variat, la îndemână. Pictorul de azi s'a convins însă că el are numai un singur material din care își compune opera: culoarea. La crearea operei sale, cu ajutorul colorilor, el se străduiește să scoată maximum de efect din contopirea lor. O floare, pe pânză, e făcută din culoare, nu din substanțe planturoase.

Imitarea servilă a naturii și obținerea efectului pe care l'ar produce asupra noastră floarea din natură, nu poate fi scopul unei opere de artă. Scopul ei este crearea din nou, dacă putem zice, a unei alte flori, făcută din culoare, cu exploatarea, mai ales a elementelor e-

sențiale de formă și culoare din natură, sintetizate și duse la maximum de expresie, deci la procurarea de senzații de superioară intensitate — întâi ochiului. Obiectul operei picturale a lui Luchian e de interpretare formală sau coloristică, iar nu de reproducere plastică a imaginilor din natură. Veți spune că aceasta e o interpretare, din partea artistului, voluntară. Desigur, dacă însuși faptul vederii e un act voluntar — înțelegem văzul conștient — ca și gestul mâinii, etc.

ȘT. LUCHIAN la 27 ani

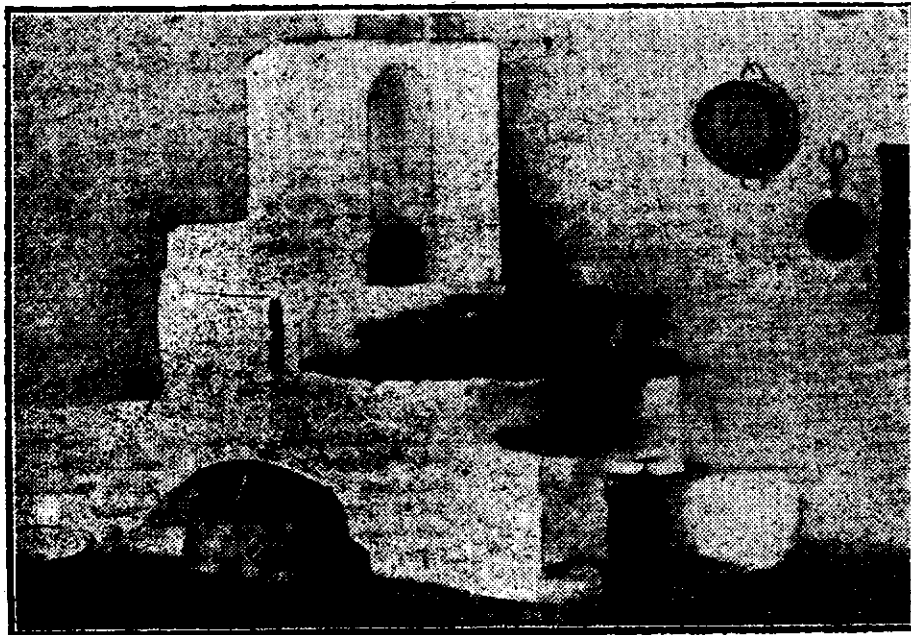
Tot ce e în afară de perceperea vizuală colorată, pentru pictorul care vrea să fie numai pictor și nimic altceva, cade pe alt plan decât cel vizual. Povestirea picturală a unui fapt, sau înfățișarea unei priveliști și deci producerea de sentimente adecuate naturii lor, nu pot fi scopul picturii sale. Pe criticii noștri de artă, cari savurează într'un peisaj mirosul florilor sau răcoarea pădurilor, îi înșeală în mod perfid beletristic profesională — dovadă că lor nu le miroase niciodată miasmele băltoacelor pictate sau sudoarea țărănilor și muncitorilor.

Importanța operei lui Luchian constă în crearea unei forme artistice concentrată la extrem pentru forma și culoarea din natură. Cézanne, în Franța, urmarea rezolvirea aceleiași probleme: Zămislirea unei opere durabile prin sinteza experiențelor și rezultatelor coloristice obținute de impresionisti.

Formele fundamentale ale fenomenelor, un cub, cilindru, etc... ei le apercepe intuitiv, le dezrobește de accidentul înfățișării aparente din natură, făcându-le, astfel apte să poată cuprinde esența lucrurilor. Această esență, Luchian nici un moment nu s'a gândit să încerce a o căpăta pe cale rațională — după cum au făcut cubiștii, de pildă.

Prin concentrarea suprafețelor mari, sinteza de formă și culoare câștigă, natural, ca expresivitate.

Dar imitarea naturii nu poate fi obiectul preocupărilor pictorului în timpul producerii unei opere de artă. Atunci opera lui e un fel de scamatorie sau magie, care vrea să ne înfățișeze ceea ce nu există. Dacă voți să numiți astfel arta lui, vom zice și noi: da, până la un punct, Natura din opera artistului modern

ȘT. LUCHIAN: CUHNIE CALUGĂRESCA

LUCHIAN

ȘT. LUCHIAN: CAP DE FATA

nu e decât oglinda în care se reflectează eul artistului — iar din natură ne dă atât cât pot cuprinde posibilitățile ce le oferă materialul cu care lucrează.

El nu vrea să infățișeze, dar vrea, cu mijloace pur picturale, să ne sugere, în interpretarea sa individualistă, viața și natura apersepută de eul său.

Coloarea a căpătat o valoare intrinsecă și rolul ei este să ocupe suprafața din tablou cu toată strălucirea cu putință. Pentru pictor natura e mijloc nu scop întru producerea de senzații vizuale, colorate, și de esență pur picturală.

Luchian a fost un pictor în sensul celor expuse până acum.

*

Această interpretare vizuală, care e opera pictorului modern, prin misticismul ce cuprinde în el se leagă de începuturile primitive ale diferitelor epoci.

Omul de curând eșit din sânul naturii s'a simțit mic și slab, însă făptură a ei; și instinctiv a iubit-o. La lumina cunoștinței de sine el a văzut, într-o zi, că natura nu răspunde la această dragoste,

că individualitățile creațiunii nu înseamnă măcar un număr de ordine în registrul activității sale ascunsă și misterioasă și de continui prefaceri. Atunci, înșelat și victimă cu totul a savolniciei naturii, îngrozit, el își reclamă sufletul pierdut și o luptă crâncenă se încinge. Ori de câte ori omul a căzut învins el a început lupta din nou. Spațiul de timp cuprins între lupte se înseamnă în filosofia istoriei; începutul și sfârșitul unei civilizații.

Astăzi ne aflăm, din nou, la un asemenea început de fază a omenirii — și Luchian a fost primul luptător pe terenul artei, pe care neamul românesc l'a văzut luptând pentru sufletul său și al neamului.

Lumea e plină, toată, de șgomotul și agitațiile acestei lupte...

Niciodată lupta nu a fost așa de grozavă. Dela zbânda ei, omul își promite bucuriile cele mai curate și o libertate ce până azi s'a dovedit o himeră..

FR. ȘIRATO

— Un iluminat al picturii românești. — Cei zece cinsprezece ani de activitate ai artistului, omul i-a trăit resemnat.

O boală groaznică, pe care o suporta fără să se tânguiască, l-a ținut pe loc până în ultimile clipe.

Inimă de erou, arta îl transfigura și îl ridica pe culmi senine; totuși ce chin pe bietul trup răvășit de boală, să asculte de dorul inimei și porunca spiritului.

Inteligentă vie, tovarășă unei sensibilități divine, a creat floarea rară, pe câmpia artei românești. A fost cel mai mare colorist al nostru — pânzele lui sunt simple, clare și profund emotive — sunt lipsite de meșteșugul savant și prețios — nimic căutat, emfaza n'o găsește în ele. — Sunt lucide și proaspete, și te mângâie cu seninătatea lor — nu te tulbură, căci sunt scutite de patosul și de sbuciumul delirului — te încântă însă cu viziunea lor largă și odihnitoare.

Cu ce putere interioară a fost înzestrat acest om, ca să poată ajunge la așa seninătate în arta lui!

Numai că o divină chemare, și o superioară conștiință și înțelegere artistică, îl mâna spre limanuri rar întrevăzute de ceilalți muritori.

Curioasă coincidență! — Născut pe aceeași plaiuri cu Eminescu, scarta și neînțelegerea contemporană le-a hărăzit la amândoi o viață în care rozele nu se împleteau în cununi, iar sfârșitul lor a fost crunt și dezolant de timpuriu.

Aceste vlăstare de cea mai pură visare poetică, s'au stins tocmai când arta lor strălucea mai puternic. Totuși opera lor reprezintă cea mai înaltă culme, în poezia și pictura țării noastre.

Acum o săptămână, personalități marcante culturale și politice, au adus omagiu de prea mare și recunoștință, prin cuvânt, scris și dătină creștinească, aceleia care odihnește, sub teul sfânt. Un comitet ales și activ, a luat frumoasa inițiativă de a ridica un monument măreț și de a păstra și populariza opera, marelui profet și divinului poet român.

Cine însă, vor fi aceia cărora le va reveni frumoasa sarcină, de a aduna la locul cel mai de cinste opera lui Luchian, pentru a se împlini astfel o superioară datorie și o mare necesitate față de începuturile edificiului plastic românesc!

Unde este „Muzeul Național” care să închine sala de onoare aceluia care va rămâne „cel mai clasic și cel mai modern dintre pictorii lui!”

Unde este comitetul, omul politic, sau colecționarul, care să îndeplinească această faptă măreț!

Câți ani oare, vom mai veni în pelerinaj, numai la mormântul lui rece, și când vom putea oare ca după acest act de dătină creștinească, să mergem în adevărat pelerinaj de admirație în sala luminoasă unde va străluci opera celui mai mare pictor al neamului românesc!

ȘT. DIMITRESCU

Luchian

Impresionismul realizat de Manet, Sisley, Monet și Pissara realizează într-o tehnică nouă o operă a cărei valoare rămâne pur coloristică. Impresioniștii pictau aspectul colorat al lucrurilor în natură, transpunând pe pânză prima imagine a naturii pe retină fără a mai da puțința ochiului să vadă lucrurile adâncite în spațiu (volum, formă etc.) Cézanne a fost cel dintâi pictor care stăpânind mijloacele impresionistilor, a

căutat prin culoare să obțină volumul iar prin analiza culorilor o sinteză coloristică. În toată opera sa s'a străduit să fixeze pe pânză într'un ritm ponderat volume colorate, distribuite pe o schemă de compoziție, redând lucrările din natură cu existența lor în spațiu.

Opera lui Luchian prin preponderanța ce lasă culorii asupra formei, prin sinteză de pete colorate (nefiind nuanțate) prin unitatea și luminizitatea interioară a culorii ce reamintește parcă irizațiile smalțului de pe vechile străchini românești, alcătuiește personalitatea distinctă și locală a pictorului. Prin sinteză de culoare, prin echilibrul sentimentului, prin reținerea expresiei, dă naturii un sentiment de dureroasă liniște. Realizarea pictoricească se pămădește la Luchian, în continuă intimitate cu natura, răsfărâta în sufletul și mintea lui, covârșite de durere dându-ne expresia existenței lui — un conflict generos între suflet și fizic. — Fiecare floare a lui Luchian înseamnă o istovire voită, un martiraj, o floare pe care el însuși o pune pe mormântul vieții lui. De aceea florile lui Luchian n'au nimic din frăgezimea florilor, sunt suflete triste.

Împreună cu Eminescu, ei sunt cei doi mari artiști ai noștri care în scurta lor trecere în viață s'au dăruit fără șgârcenie, cu o dărnicie ce a fost rău judecată de imbecilitatea atot stăpânitoare a vremii lor, ca să primească în schimb din viață, grosolană indiferență sau afecțiune interesată. Eminescu în suferința tragediei lui să primească ultimă mângâiere o piatră în cap, iar Luchian să-și interzică clipa obștească sfârșit, răspunzând unui interogatoriu.

Aproape în același timp se aduce acestor doi mari nefericiți prinos de întârziată recunoștință. Această coincidență îi întovărășește în mintea noastră ca pe doi sfinți zugrăviți în aceeași iconă.

O. HAN

Stefan Luchian

(Notițe biografice)

Stefan Luchian văzu lumina zilei la 1 Februarie 1868, în satul răzășesc Stefănești, din ținutul Botoșanilor — unde tatăl său, Dimitrie, (căsătorit cu Elena, născută Kiriacescu, originară din Ialomița) — avea pământuri și casă.

ȘT. LUCHIAN: GHERETA DIN FILANTROPIE

În preajma războiului pentru independență, maiorul Dimitrie Luchian, silit de o boală grea, se așază, pentru o mai bună îngrijire, la București, cu toată familia. El moare însă curând — și Ștefan, rămas, la vârsta de 9 ani, fără sprijinul părintelui, își petrece o copilărie cam dezordonată, în casa, cu înfățișarea patriarhală, din strada Popa Soare.

Era, altminteri, băiat voinic, lucăș, răzbitot la tăvăleală — și în toate împrejurările, excelent camarad.

Clasele primare le făcu la școala din mahalaua Tabacu, iar liceul la Sf. Sava, unde s'a remarcat prin neobișnuite aptitudini la desen.

Spre exasperarea familiei, Ștefan fugi din școala militară, unde fusese internat cu scopul de a-l forța carierei militare — și se înscrie la Belle Arte, urmând totodată și clasa de flaut a Conservatorului.

Profesorii din Belle Arte — (pe atunci director era Th. Aman) — nu i-au recunoscut niciodată temperament de pictor, cum, de altminteri, nici lui Grigorescu, proaspăt întors dela Paris și, pe atunci, în cea mai frumoasă a lui manifestare — căruia nu-i acordau decât doar titlul de diletant.

La vârsta aceea fragedă Luchian descoperi totuși în Grigorescu pe singurul meșter al vremii și locului, dela care a împrumutat primele avânturi și primele temeuri, în artă.

Terminând cu slabe distincțiuni Belle Artele, pornește spre München, unde în anul 1889, îl aflăm înscris în registrele Academiei.

Entuziasmat de colecțiile publice, unde Renașterea sta cuviincios reprezentată, Luchian se străduiește să înțeleagă și să adăncească tehnica lui Coreggio și mai ales a lui Rembrandt, care-l pasionează până la voluptate.

Dar zăbovește puțin în cetatea artelor germane. La 1891 îl găsim la Paris, unde, în fața atâtor curente și școli contradictorii — are clipe de șovăială. Recules, se refugiază, studiind, în liniștea solemnă a Luvrului, și din când în când, pășește — străin timid, dar cercetător atent — prin sălile expozițiilor contemporane.

La Paris îl cucerește sprinteneala coloristică a romanticului Delacroix și, deopotrivă, gravitatea viziunii realiste a lui Courbet. Artă lui Cézanne — pentru care avea, prin temperament, vădite înclinații — i-a rămas aproape necunoscută lui Luchian, atunci. Neregulatele frecvențe în atelierul lui Julian, nu i-au putut spori, firește cu nimic, cunoștințele căpătate prin proprii stăruințe și cercetări.

Vești deprimate dela cei rămași acasă, îl silesc să se întoarcă în țară, în 1893. Un altul ar fi sosit cu un bagaj de expoziție — și cu gândul unei rezezi ascensiuni. Luchian venea

cu câteva copii, dragi, din Luvru — pentru dânsul.

Curând după întoarcerea lui, moare măică-sa. Procesele de moșteniri — din deslegarea favorabilă a cărora nădăduia să-și închiege modeste rosturi de viață — îi aduc lui Luchian doar — desiluzii.

ȘT. LUCHIAN și fratele său ANIBAL LUCHIAN

(Primul la 7 ani, celălalt la 6 ani — morți amândoi în anul 1916)

Constrâns de lipsuri, se hotărăște să se prezinte la un concurs pentru o catedră la școala de Belle Arte din Iași. Se retrage însă abătut și scârbit. Concursurile acestea erau atunci, ceace sunt și astăzi; jocul proptelilor ascunse pentru saltarea și procopsirea mediocrităților.

Ca să poată trăi, face, corect, orice muncă în legătură cu arta lui: panouri pentru vapoarele românești, reparații și zugrăviri de biserică, frontispicii decorative pentru clădirile noi, icoane, etc.

În 1895 se pregătește în București deschiderea „Salonului Oficial”. Luchian trimite câteva pânze, dar și le retrage înainte de vernisaj: arbitrii, cari nu-i recunoșteau nici o calitate, prea aveau aerul că-l acceptă de mila. Împreună cu alți nemulțumiți, deschide în strada Francklin — peste drum de „Oficialul” instalat la Ate-neu — un salon al independentților.

Din protestarea aceasta civilizată, ia naștere prima și cea mai îngrijită revistă de artă din câte am avut — „Ileana” — sub conducerea pasionatului colecționar, Al. Bogdan Pitești.

Încearcă o expoziție personală, care stă pus-tie. Nu vinde de cât o singură pânză: lui... Grigorescu.

În 1902 — după penibile eforturi de existență — are o primă cădere în boală, care nu-i mai dă de cât rare și scurte clipe de tihnă, până ce îl doboară definitiv la pat, într'o perpetuă nemișcare, vreme de patrusprezece ani.

Moare — înconjurat de iubirea adevărată a câtorva, tare puțini, prieteni — în așunul sfinților Petru și Pavel din anul neliniștii și așteptării grele: 1916.

Colecția Al. Bogdan-Pitești — unde erau adunate cele mai reprezentative exemplare ale plasticii românești postgrigorescine și în mijlocul cărora Luchian strălucina, îmbelșugat, cu tot ce sufletul lui crease mai cuprinzător și mai adânc — s'a spulberat spre cele patru vânturi, în ropotul jalnic al tobelor de licitație.

Oficialitatea noastră — deși stăruitor prevenită — a rămas nepăsătoare la risipirea atâtor tezaure de artă — în veacul veacurilor pierdute pentru ochiul și sufletul românesc.

E. A. Poe.

Portretul oval

Castelul în care valetul meu intră cu forța punându-și viața în joc pentru a nu mă lăsa pe mine rănit, în starea de plâns în care mă aflam, să petrec o noapte sub cerul liber, era una din acele grămezi de întunec și grandioare care dăinuia așa de multă vreme prin Apenini nu atât în fapt cât în imaginația d-nei Radaliffe.

După toată aparența castelul fusese foarte de curând și vremelnic părăsit. Ne stabilirăm într-unul din apartamentele cele mai mici și mai puțin somptuos aranjate.

Acesta se afla într-un turnuleț îndepărtat al clădirii. Ornamentele erau bogate dar totuși stricate și vechi. Pereții îmbrăcați cu tapete și împodobiți cu numeroase și multiforme trofee armelor impregnate cu un neobișnuit de mare număr de picturi moderne în rame cu bogate arabescuri de aur. Spre aceste picturi, cari atârnav pe pereți, nu numai pe principala lor suprafață, ci și în foarte numeroasele unghere pe cari arhitectura bizară a castelului nu putuse să le scoalească, spre aceste picturi, poate delirul meu începând mă silea să-mi îndrept tot interesul; spusei așa dar, lui Pedro să închidă jaluzelele grele ale camerei — deoarece se înnoptase deja — să aprindă brațele unui candelabru înalt de lângă căpătâiul patului meu și să dea de o parte perdelele cu ciucuri, făcute din catifea neagră cari înveleau până și patul. Doream să văd îndeplinite toate acestea de dragul de a mă lăsa apoi în voia, dacă nu a somnului, cel puțin a contemplării acestor tablouri, și a lecturii unui volumaș pe care-l găsisem pe perete și care analiza și descria fiecare tablou.

Multă, multă vreme cetii — și cu evlavie, cu evlavie cercetai. De grabă și minnat se scurseră orele și întunecatul miez al nopții veni. Dar nu-mi plăcea poziția candelaburului și de aceea întinzându-mi cu greutate mâna spre el, pentru a nu mai deranja pe servitorul care moștia, îl așezai astfel încât razele să cadă mai din belșug asupra cărții.

Dar mișcarea produse un efect cu totul neașteptat.

Razele numeroaselor lumânări (căci erau multe) cădeau acum înăuntrul unei firide a o lăii care până acum fusese acoperită de umbra grea a umăii din stălpul patului. În chipul acesta văzui în lumină vie un tablou cu totul neobservat înainte. Era portretul unei tinere fete. Imi arunca în fugă privirile asupra picturii și apoi îmi închisei ochii. Ceeace făcui nu părea la prima cercetare potrivit cu propria-mi percepție. Dar, în timp ce pleoapele îmi rămăneau astfel închise, gândul căuta pricina închiderii lor. Era o mișcare impulsivă pentru a câștiga timp de gândit — pentru a mă încredința că vederea nu mă înșelase pentru a-mi calma și supune imaginația unei cercetări mai liniștite și mai sigure. Peste puține clipe privii din nou fix tabloul. Acum nu puteam și nu vream să mă indoiesc de ceea ce vedeam bine; căci prima licărire a luminilor pe acea pânză, parcă risipise amorfrea luimerică care se abătuse asupra simțurilor mele și mă adusese la realitate.

Portretul, am spus deja, era acel al unei tinere fete. Un cap unic și umeri, lucrați în ceea ce tehnic se numește manieră à la vignette, mai mult în stilul capetelor favorite ale lui Sully. Brațele, sânul, și chiar extremitățile firelor părului respirat se topeau imperceptibil în vaga, totuși adâncă umbră a fondului întunecat al întregului. Rama era ovală, bogat poleită și ornamentată în Moresque, cu lucrul de artă nimic nu poate fi mai minunat ca pictura. Dar nu putuse să fie nici execuția operii, nici nemuritoarea frumusețe a feții, aceea care mă micșorase pe mine așa deodată și de adânc. Ar fi putut fi, cel mult, imaginația mea pe jumătate adormită și zguduită pe neașteptate care să fi luat capul drept acela al unei ființe vii. Văzui îndată că particularitățile desemnului, deci ale vignette-i, și ale ramei ar fi trebuit să împiedice chiar existența lui de-o clipă. Cugetând serios

la acestea, rămăsei, o oră poate, pe jumătate așezat, pe jumătate răzimat, cu privirea țintită pe portret.

În sfârșit, satisfăcut că pătrunsesem taina adevărată a efectului lui, recăzui pe pat. Găsisem farmecul tabloului într-o deplină expresie plină de viață, care, la început sperându-mă sfârșise prin a mă „contopi“, subjuga, îngrozi. Cu adâncă și respectuoasă teamă reagezai candelaburul în poziția de mai înainte. Cauza turburării mele fiind în modul acesta înlăturată dinaintea ochilor mei, căutai nerăbdător volumul care examina picturile povestind istoria ficcării. Dând la numărul care desemna portretul oval, cetii acolo următoarele cuvinte vagi și delicate :

„Ea era o fecioară de-o frumusețe rară, dar mai ales plină de vioiciune. Ci blestemat fu ceasul când văzu, iubi și se năruia cu pictorul. El, pasionat, studios, aspru și căsătorit deja cu arta sa; ea, o fecioară de-o frumusețe rară, dar mai ales plină de vioiciune; toată numai inteligență și zâmbete și nebunatică asemenea tinerei căprioare; îndrăgind și iubind toate lucrurile; urând doar Artă care era dușmanul ei; temându-se numai de paleta, pensulele, precum și celelalte instrumente nesuferite cari îi răpeau din dragostea iubitelui ei.

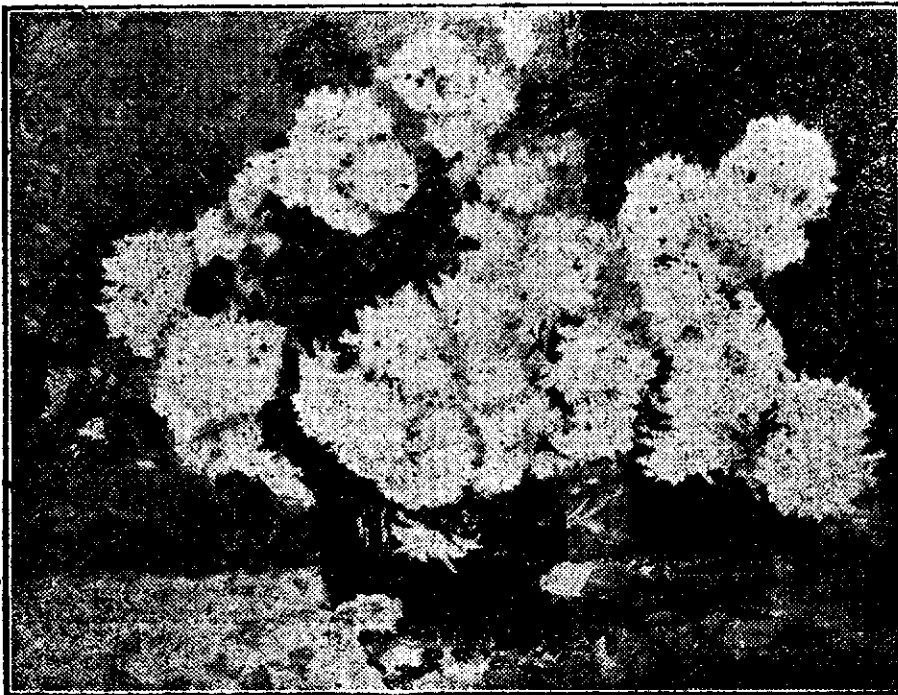
De aceea groaznic lucru fu pentru ea când auzi de pictor vorbind despre dorința-i de a face chiar portretul tinerei lui soții.

Dar ea era supusă și ascultătoare, și stătu cu blândețe multe săptămâni de-a rândul în întunecata cameră de sus, din turn, unde lumina se furișea pe pânza cea gălbue, numai pe deasupra capului. Și pictorul, se fălia cu opera sa care înainta ceas cu ceas, zi cu zi. Ci el era un om pasionat, și sălbatec, și capricios, care se pierdu în reverii; așa că nu voi să vadă cum lumina care cădea așa de palid în acel turnuleț singuratec vesteja sănătatea și voia bună a soției lui. Aceasta o vedeau toți, afară de el. Ea totuși zâmbea și sta tot liniștită fără să se plângă, pentrucă văzuse că pictorul (care avea renume mare) simțea o deosebită plăcere lucrând; lucra zi și noapte pentru a o picta pe ea, pe aceea pe care o iubia așa de mult, dar care totuși devenea din zi în zi tot mai tristă și mai slăbită. Și într-adevăr cei puțini cari văzură portretul, vorbiră de asemănarea sa, în cuvinte șoptite, ca de o strașnică minune, și ea de o dovadă nu numai a talentului pictorului cât și a dragostei sale nemărginite pentru femeia pe care o pictase așa desăvârșit. Dar în cele din urmă, cum lucrul se apropia de sfârșit, nimeni nu mai fu primit în turnuleț; căci pictorul ajunsese sălbatec în urma muncii sale în care punea toată căldura, și rareori își ridica ochii depe pânză, fie chiar pentru a privi fața soției sale. Și nu voi să vadă cum culorile pe care el le împrăștiă pe pânză erau smulse din obrajii aceleia care sta lângă el. În urmă când multe săptămâni trecuseră, și puțin mai rămăsesse de făcut (o atingere de pensulă la gură și o nuanță la ochi), inima „ei“ palpăi din nou ca flacăra lămpii.

Și după ce pensula fu aplicată și în urmă culoarea, pictorul rămase, pentru o minută, fermecat, în fața operii pe care o săvârșise; iar, în clipa următoare, în timp ce nu-și lua ochii de acolo, el începu să tremure, se îngălbeni și îngrozit strigă: Da, aceasta e Viața însăși!

Se întoarse repede spre a-și privi în hita, ...dar:—Ea murise!”

Din englezește de
TRAIAN ȘTEFANOVICI

ȘT. LUCHIAN: CRISANTEME

ȘT. LUCHIAN: PEISAJ

DAIMONION

V

GOETHE ȘI FILOZOFIA ISTORIEI

Tinerețea prodigioasă a lui Goethe coincide cu întâiele mijiri curioase a filozofiei istoriei. Herder, cel mai complex filozof istoric al secolului al XVIII-lea, deși numai câțiva ani mai în vârstă, i-a fost cel dintâi dascăl de seamă. El i-a deschis ochii asupra importanței deosebite în domeniul istoric a factorilor etnici și asupra altor puteri creatoare, pe cari filozofia istoriei de mai târziu dintr'un rău înțeles spirit de simplificare s'a străduit să le anuleze pentru ca rotunda identitate a formulărilor teoretice să nu sufere nici o știrbire. Contactul plin de îndemnuri cu gândirea lui Herder a fost hotărâtor pentru Goethe. Rămâne o întrebare pentru biograf: dacă nu cumva prin aceasta s'a trezit în el înclinarea atât de prețioasă de a privi lucruri, fenomene și evenimente totdeauna dintr'un multiplu punct de vedere. Sigur este că în ce privește atitudinea în fața fenomenului istoric Goethe a acceptat cel puțin sugestia herderiene. Goethe a mai asistat în bătrânețe și la triumful, încoronat de recunoașterea puterilor lumesti al ideilor lui Hegel. De la Herder la Hegel spiritul de sinteză istorică a făcut un salt enorm, dar Goethe cu simțul de măsură ce-l caracterizează, nu s'a lăsat sedus nici de dialectica întortochiată în tact de trei, nici de „întoarcerea la sine” a ideii în marș universal, nici de foarte ispititoare teorie despre „cursurile rațiunii absolute”. În genere, se poate afirma fără nici o șovăire că Goethe a fost un cap antiistoric. Istoria îl atrăgea mai mult prin precipitățile ei mitico-legendare, așa dar prin creațiile ei cari se găsesc oarecum în afara de timp. Istoria aparițiilor temporale și a succesiunilor cauzale îl lăsa indiferent. Când întâiele cercetări serioase, științifice, au început să răstoarne anume mituri și să distrame aureola legendară a vechilor eroi, el n'a găsit pentru toată acea trudă savantă decât un cuvânt de protest. Detesta historismul cu o mișcare bănuitoare din umeri și nu voia nici decum

să înțeleagă utilitatea în adevăr foarte problematică a distrugerii miturilor istorice. Protestele sale s'au dovedit a avea un temei destul de adânc. Astăzi cercetători de seamă ai trecutului încep să scrie istoria — nu a lui Cezar ci a mitului lui Cezar, fiindcă revenind la înțelepciunea lui Goethe mitul unui om li se pare cel mai prețios produs al trecutului și al tuturor frământărilor istorice.

Adversar atât al istorismului fără de linie cât și al speculațiilor de extremă simplificare a faptelor pe un fondal metafizic, Goethe își avea totuși păreri sale asupra istoriei, deși ea îl interesa relativ mai puțin decât alte laturi ale realității. Evoluționismul herderian era mult mai aproape de stilul gândirii sale. Imaginația plastică a lui Goethe a lăsat posterității un simbol al evoluției istorice. Evoluția istorică a omenirii s'ar face în chip de „spirală”. Istoria ar fi o creație cu reveniri pe un plan superior, o înaintare în care nici o epocă nu se repetă exact la fel și în care revenirile se săvârșesc veșnic pe altă suprafață ca răsucirile în progresiune ale unei spirale. Imaginea e sugestivă și zace tocmai la mijloc între simbolul liniei drepte al acelor cercetători de azi cari văd în istorie o înaintare dreaptă în timp, o pură creație totdeauna nouă și între simbolul cercului al acelor cari adulmecă în evenimentele ei anume legi ce implică repetiția. Concepția despre istorie a lui Goethe e aforistică, fragmentară. Ca multe alte concepții ale lui ea e întreținută și de mitul demonicului, care pe noi ne interesează îndeosebi. Istoria e între altele, după Goethe, cel mai ridicat domeniu de manifestare al „demonicului”. Pentru a se manifesta cât mai impozant demonicul își alege personalități de format ca Petru cel Mare, ca Frideric, sau ca Napoleon. Ceeace înseamnă că istoria în culminațiile ei e tu proporție coplesitoare opera demonicului. Dar lucrul acesta nu e tocmai nou

după cele ce știm până aici despre demonic. Uimitor de adâncă pentru timpul lui Goethe, cu înclinări atât de raționaliste, este însă o altă observație a lui pe care ani putea-o resuma astfel: „Demonicul își alege cu preferință timpuri tulburi. Intr'un mare oraș el nu prea găsește un teren potrivit”. — Cu alte cuvinte: timpul demonicului, sau al marelui creații pozitive și al faptelor ce fascinează veacurile, e timpul tulbure, caotic, de criză și întunecare, de desechilibru și fierbere. Peste epocile lucide demonicul nu se coboară în chipul limbilor de foc inspiratoare oculte de gânduri și fapte ce rămân. Ceeace urmează e o simplă și logică consecință: intr'un mare oraș, produsul caracteristic al epocelor lucide și de înaintată civilizație, demonicul se sufocă, ne mai având nici un prilej de a țări după sine o mulțime fără credință cu obiceiuri intelectualizate.

Ce rămâne după toate acestea din povestea „luminosului” Goethe? Omul care-și purta simpatia prin vremuri tulburi cu vârtejuri întunecate în care se întrupa demonicul, genul clar-obscur al istoriei, omul acesta nu poate să fie numit fără rezervă „luminos”, decât de o critică fără adâncime și lipsită de orice înțelegere pentru umbre și penumbre. Goethe a iubit întunecatul și tulburile tot așa de mult ca și luminosul. Suflet de-o complicată structură interioară refuză postum cuvintele pe cari o anecdotă fără profunziune i le atribuie pentru clipa morții.

LUCIAN BLAGA

In furtună

Vântul ridică și lasă
Tabla de pe casă
Perdeana mi ridică
Și mi-e frică:
Strigoii ce sbor prin furtună
Se adună
La geam să mă vadă
In odaie să-mi cadă,
Stelele au pierit,
In depărtare a trăznit
Și tu n'ai venit...

Că norul se lasă
Nu-mi pasă
Mă duc,
Mă duc să Te-aduc.

Trăznete cad
Și în vad
Mor licurici
Cu aripi mici.

Norii-strigoii
Cu luminile moi
de fulgere în gură
Mă fură
Lacrămi și ploaie
Mă moale
Inima ca o frunză de lut
Mi-a tăcut
Poate am murit
Și n'am simțit..

FLORICA MUMUȚIANU

IDILĂ

O rază

Azi de dimineață se întunecase în bibliotecă. Incepuse să plouă. Eram obosită și îmi plecasem capul pe mână. Credeam că nu mă vede nimeni, dar am simțit ochii lui ațintii asupra-mi și am roșit. Am început să citesc, dar n'aveam nici un dor să sfârșesc cartea și mă bucuram de câte ori întâlneam rânduri cari trebuiau să fie copiate. Le transcriam fără grabă, cu gândul intrării. Am scris așa aproape două pagini.

Nu îndrăzneau să ridice ochii și să-l privesc, dar știam că și el e tot atât de neatenț ca și mine. După câte am aflat de la ajutorul de bibliotecar, își prepară lecția. Nu știa cum îl cheamă, și nu au avut niciodată curajul să-l cerceteze fișa după ce pleacă. Știu că citește cărți germane, de istorie veche. Poate și el s'a interesat de mine. Și poate s'a întristat aflând că nu consult tomuri germane, ci cercetez istoria artelor. Sau poate n'a aflat nimic.

E ciudat însă cum nu ne cunoaștem nici până acum.

Ne întâlnim de șaisprezece zile și citim la aceeași masă. El mă salută când vine, și eu zâmbesc mulțumindu-i. Nu mi-a vorbit încă niciodată, dar l-am auzit vorbind cu bibliotecarul. Are un glas foarte plăcut.

L-am vorbit mult Ileanei, ieri seară, despre tînărul dela bibliotecă, și azi dimineață toate fetele știu de „Abilă”. Am fost nevoită să neg totul, și eram supărată că roșeam și îmi pierdeam cumpătul. Ileana mi-a spus că sunt îndrăgostită și eu am amenințat-o că nu-i mai împrumut cărți dacă nu încetează să mă închipuie asemenea prostii.

Sunt aproape sigură că mă iubește. Azi l-am surprins privindu-mă pe furiș. Am roșit amândoi. Când a plecat mi-a spus corect: „bună ziua, domnișoară” — și eu i-am răspuns cu căldură. A rămas foarte mirat privindu-mi strălucirea ochilor. Eram atât de fericită. Și n'am putut să mă ascund. Dar am avut timpul să observ că și lui i-a adus mare bucurie fericirea mea.

Nu m'am putut opri și i-am mărturisit Ileanei bănuelile mele, după ce am scutit-o mai întâi să-și dea cuvântul de cinste că nu va spune nimic la facultate. Ileana s'a arătat foarte mirată și mi-a făgăduit să vină și ea la bibliotecă. N'a

venit până acum pentrucă n'o interesează cărțile de istorie și de artă. Citește la „Fundatie” romane franțuzești sau cursurile pentru examen. Ileana e o fată foarte puțin curioasă și foarte ocupată în timpul zilei. Dar e o foarte bună prietenă.

Azi n'a venit la bibliotecă. Am fost neliniștită toată dimineața. Poate era bolnav, sau poate părăsise biblioteca. Mi-a spus de mult d. Zama că e un băiat foarte bun care va avea bursă în Italia. Eram necăjită gândindu-mă că plecat fără să mi-o spună și mie. Ar fi putut s'o facă.

Dar nu era bolnav, nici nu plecase în Italia. A venit după amiază, tot atât de punctual ca și până acum. Mi-a părut foarte bine. Îmi bătea inima. „Păcat că sunt atât de urâtă”, m'am zis, — și m'am întunecat. Dar fetele pretind că nu sunt urâtă. Și eu, acum, știu că nu sunt urâtă.

L-a văzut și Ileana.

— Vai, dragă, ce interesant tip !...

Mie îmi bătea inima de bucurie. Ileana îl privea, curioasă, cum răsfoia prin cărți și cum se încruntă. Avea o mulțime de caete lângă el, pe masă.

— Tip de om superior, mi-a șoptit.

Eu i-am apucat mâna și i-am spus să vorbească mai încet. Dar pentrucă mă roșisem, plecai ochii și mă prefăcuti că urmăresc cu încordată luare aminte ultimele pagini din „Histoire des origines de la France contemporaine”. Dar nu puteam pricepe nimic, și preferai s'o ascult pe Ileana. Mi-a spus că are ochi foarte „interesanți”, o frunte mare, de gânditor, obraji fini și buze ironice.

— Ți l-ai ales foarte bine ! — și a răs, veselă. Am încercat s'o conving că vorbește copilării.

Mie îmi părea însă bine de cele ce credea Ileana. Mă făcusem mai îndrăzneată și l-am privit de mai multe ori, câteva minute. Mi-am dat într'adevăr seama că are o frunte mare și părul foarte frumos ondulat. N'am putut să-i observ buzele ironice. El a ridicat într'un rând ochii, dar zărindu-ne pe amândouă privindu-l lung, — și i-a plecat numai decît pe carte, aprinzându-se la față. M'am roșit și eu.

Ileana se plictisise și începu să-și cerceteze vecinii. A făcut o glumă răutăcioasă asupra celui mai erudit cetitor din bibliotecă, pentrucă avea gura mare și

Privesc pereții-aceștia decorați
Și-mi pare că-i privesc întâiaoară ;
Portrete, oameni mari de-odinioară ;
Poezi, creștini cucernici, împărați.

De-o rază din amurg iluminași
În jurul meu străbunii mă 'nfioră,
Căci iată-i: decodată înviară,
Zâmbind cu ochii mari, cutifelaji.

Un gând cum nu se-aseamănă în fire,
Un zâmbet blând și fără tîlmăcire
Lucește 'n ochii lor înrouași.

Dar soarele 'n pămînt se lasă-alene
Și ochii se-adăncesc înlăcrămași,
Sub gândurile negre din sprîncene.

MHAIL CELARIANU

ochelari de nichel. A privit încurcată pe d-ra Ilcuș, care poartă coc și ridică ochii încruntată la cel mai mic zgomot. Apoi a examinat cu bunăvoință pe ajutorul de bibliotecar, care moșia sub o rază de soare.

Pe el l-a mai privit odată înainte de a pleca și mi-a spus că e prea interesant ca să nu-i facă cunoștința.

Il cheamă Dumitrașcu, Lucian Dumitrașcu. Ileana mi-a spus că își ia acum în vară licența, și la toamnă pleacă la școala română din Roma. Mi-a mai spus că nu e un „tip” atât de interesant pe cât crezuse. E timid și când vorbește, pleacă ochii în podea. E sărac, — și publică o carte la Academia Română. O carte despre Traci, după cât a putut înțelege Ileana.

Eu am fost foarte fericită când am aflat toate acestea. De ce nu vrea să mă cunoască ?

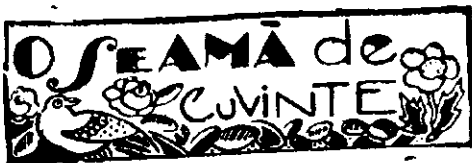
Știu de mult că e timid. Sunt patru luni de când ne întâlnim zi cu zi la bibliotecă și îmi zice tot numai : „Bună ziua, domnișoară”. Domnișoara Ilcuș îl cunoaște, dar n'am avut curajul să vorbesc cu ea despre el. Caut să mă arăt cât mai indiferentă.

Am avut atâtea examene de dat, încât n'am găsit timpul să mai scriu în „Jurnal”. La Bibliotecă am fost și ieri. N'a venit. Am vrut să întreb pe d. Zama, dar domnișoara Ilcuș era de față, — și am renunțat.

Azi s'a închis Biblioteca. Și tot azi mi-a spus mama că în vara aceasta nu plecăm nicăieri. Nu-mi pare nici rău, nici bine. Ileana și-a cumpărat o sumedenie de cărți, și pentrucă ea la Constanța n'are să citească aproape nimic, — nu le-a lăsat mie. Sunt cinci volume de Proust, și Cocteau, și du Gard, și Sandry. Mi-am comandat și eu câteva cărți.

ȘT. LUCHIAN: PEISAJ URBAN

„Arta nouă“

August, împăratul roman, fu rugat de un soldat roman căruia îi se făcuse o nedreptate, să-l ia sub ocrotirea sa. Împăratul îi dete pe unul din curtezanii săi ca să-l însoțească la judecători. Soldatul zise:

— Doamne, nu tot astfel m'am purtat eu cu Măria Ta; când erai în primejdie în bătălia dela Actium eu însu-mi am intrat în luptă.

Și zicând aceasta soldatul își descoperi pieptul și arătă rănille ce primise. Atunci August merse el însuși să apere pe soldat în fața judecătorilor.

Diogene fiind întrebat de cineva când e bine ca omul să se căsătorească, răspunse:

— În tinerețe e prea de vreme, la bătrânețe e prea târziu!

Un cerșitor cerșea lui Jules Sandeau. Cerșitorul găsind pomană insuficientă, îi spuse cu un aer disprețuitor:

— Doi gologani! Ce vrei să faci cu acești doi gologani ai d-tale?

— Uite ce, amice, răspunse Sandeau, îi vei da celui dintâi sărac pe care îl vei întâlni în cale!

Thouin, pepiner la Grădina Plantelor, trimise într-o zi directorului său, Buffon două frumoase smochine. El a însărcinat cu comisionul pe un servitor considerat ca naiv. Pe drum servitorul mănâncă o smochină. Buffon, care se aștepta la două, ceru pe cealaltă servitorului. Acesta își mărturisî greșala.

— Cum ai făcut asta? tipă Buffon.

— Așa! — răspunse servitorul, băgând în gură și mănâncând a doua smochină.

Generalul de Rivaroles Piemontais fiind în serviciul Franței, și-a pierdut un picior din cauza unui obuz. La lupta de la Neerwindeu o altă ghiulea sfărâmă piciorul său de lemn și-l răsturnă. Ridicându-se teafăr, generalul începu să rădă:

— Uite ce proști sunt! Au pierdut o ghiulea. Ei nu știu că am alte două picioare de rezervă în cufărul meu!

RUD. A. KNAPP

Mama mi-a dat trei miș de lei, ca întotdeauna când trec examenele cu bile albe.

M'am gândit mereu la el, și am să-i ci-tesc lucrarea despre Traci, — când va apare.

Dar nu l-am mai văzut.

Astăzi, 9 Iulie, a fost cea mai fericită zi din viața mea. Pentrucă s'a întors Georgel dela garnizoană, — și mi-a spus că mă iubește!

Acum am văzut eu cât de frumos s'a făcut Georgel: are sprâncene negre și buze roșii, fierbinți. Tanti i-a făcut de Paști tunică nouă, îl prinde minunat. Vorbește mult, mult, de mă ametește.

Și e foarte îndrăzneț.

MIRCEA ELIADE

La întrebarea „ce este arta“? Croce spune într'un loc, făcând o glumă, că arta este ceea ce cu toții știm că este. Și Croce spre a arăta că gluma sa nu e lipsită de un oarecare temei, spune, că, dacă n'am ști într'un anumit fel ceea ce este arta n'am putea în nici un caz să ne punem o asemenea întrebare, căci orice întrebare implică o anumită noțiune a lucrului, asupra căruia se discută și că desemnându-l într'o întrebare, el este prin însăși aceasta calificat și cunoscut.

N'am putea prin urmare să ne întrebăm, ce este un lucru, fără ca acel lucru să nu fi fost înregistrat de ecranul nostru mintal, adică fără să fi luat mai întâiu cunoștință de el, fie că e vorba de o cunoaștere clară ori obscură fie de una confuză ori distinctă.

E adevărat însă că despre artă noi aveam până acum o cunoaștere mai mult obscură și confuză decât clară și distinctă. Și când toată lumea se întreabă „ce este arta?“ e vorba de un răspuns clar și distinct pe care îl vom cu toții, nu de unul obscur și confuz. Prin ajutorul acestuia din urmă, numai aflăm, fără știu că arta este ceea ce cu toții știm că este. Din glorioasa năzuință însă de a da un răspuns clar și distinct, cugetarea contemporană părăsește vechea cărare și răspunde, că arta este ceea ce fiecare dintre noi își închipue că ar trebui să fie. Și atunci înțelegem, spre a întoarce pe dos acele „cocasseries de parade foraine“ ale lui Max Jacob, că arta nu este nici ceea ce este nici ceea nu este nici ceea ce am voi să fie; nici ceea ce credem, că este; nici ceea ce ar putea, să pară, că este, dacă n'ar fi ceea ce este.

În felul acesta „estetica nouă“ devine o cură de alienificare mintală, în care fiecare alienist devine un alienat și fiecare om de treabă un nebun, care mănâncă pahare, înghite furculițe, cuțițe, linguri și picioare de cristal; care atacă violent cu gura căscată, bufetul din sufragerie, dulapul cu rufe din dormitor, devenind indispensabil, gulere și ciorapi. „Și când va fi devorat totul“ scrie d. T. Arghezi într'un foarte spiritual răspuns „omul găsindu-se în fața unicului organ al maimuții, pe care — vai! — l'a pierdut în preistorie în luptă cu crocodilii va mânca amintirea unei cozi“.

Arta trebuie să fie așa dar — și contemporanii se îndârjesc s'o realizeze—ceva... așa... nu știu cum... dar în tot cazul singular... extraordinar; toți să admire și nimeni să nu înțeleagă. Și fiindcă poezia este singura artă, care a păstrat de la început cu viața omenească o legătură strânsă, slujindu-se de cuvinte care deșteaptă în mintea noastră anumite înțelesuri, s'a deslănțuit împotriva ei o sângeroasă prigonire din partea celorlalte arte.

Poezia n'are ce căuta în muzică „spro pildă, după cum nici muzica nu trebuie amestecată pentru demnitatea sa estetică în poezie. Romantismul, care n'ar fi fost de cât o euphorie vagă și difuză, un marșaj nepotrivit între cuvinte sonore și noțiuni vagi, el ar fi creat acel verbalism muzical, pe care îl găsim chiar și în titlurile volumelor scrise de romantici.

Harmonies (Lamartine); Les Symphonies (Laprade); Les cinq cordes du luth (Soulary); Andantes (Fleury); Ballades et Mélodies (Fontanay); Mélodies (Pot-hier); Préludes (A de Loy); L'âme sonore (Pocat); Demi-tons (Guerrois); Orchestres (Larguier); Symphonies pyrénéennes (Lafayette); La flûte d'argent (Brun-

teau); La viole d'amour (Marieton) etc... etc... Iată o adevărată înjosire a muzicii.

„Gustul pentru muzică însemna pentru romantici gustul pentru vag“, scrie A. Coeuroy. „Poezii știu să vadă dar nu știu să asculte, fiindcă nu e destul să poți visa ascultând muzica, spre a o înțelege (Journal de Psychologie, 15 Mars 1926).“

Cu alte cuvinte nu vei putea să pătrunzi, să simți, să trăiești muzica decât cu condiție să fi tu însuși într'un fel sau altul muzicant.

Altminteri acea așa zisă muzică a sferelor, acele forme sau gesturi sonore, care ar crea extazul, sau beția sufletească și acel „nu știu ce“ despre care ne vorbesc poezii, toate acestea nu sunt de cât dovezi „ignoranței sau ale ingenuității lor“.

Un muzicant va căuta o materie sonoră deschisă numai pe un plan strict muzical, ne spun specialiștii; el nu va căuta valoarea și sensul muzicii în sentimentele de vagă reverie sau de evocare plastică, cum fac poezii, care, auzind o simfonie dobândesc printr'o ciudată transformare dorința vagă de a evada din ei însuși spre a se contopi cu universul fără margini.

PICASSO: DESEN

Muzica nu va exprima sentimente a spus printre cei dintâi E. Hauslick (Vom Musikalisch Schönen, Leipzig, 1854); iar de atunci ni se explică mereu, că muzica însemnează numai un torent sonor care izbucnește, un fluviu de sonorități fără nici o semnificație sentimentală sau imaginativă, sonorități, care se atrag, se aglomerează, urmând afinități a căror exegeză are ca unică datorie să definească legea muzicală (Boris de Schöezer). Să ne gândim, spre pildă, la acele „Arabesques“ ale lui Debussy. A. Coeuroy crede, că n'ar trebui totuși să ștergem din vocabularul estetic muzicale cuvântul „expresiv“, dar, că el ar trebui curățit de conținutul său literar care viciază sensul muzicii adevărate. Când Stendhal a îndrăsnit să scrie viața lui Rossini, Berlioz a tăbărat pe el în felul acesta:

D. Beile, sau Bayle sau Baile, care a scris o viață a lui Rossini sub pseudonimul de Stendhal și cele mai iritante stupidități asupra muzicii în genere al cărui sentiment credea, că-l are“...

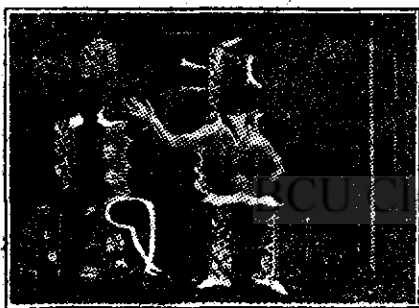
Când Balzac a cîtezat analiza lui „Moise” al aceluiaș Rossini, tot Berlioz s'a ridicat strigînd:

„Cînd Balzac scria „Gambare” și încerca analiza tehnică a lui „Moise” de Rossini; cînd A. Planche îndrăsnia să imprimе ciudata sa critică asupra „Simfoniei eroice”, amîndoi erau nebuni. Nu mai că nebunia lui Balzac te încînta, căci el admira fără să înțeleagă sau să simtă, în schimb însă se simțea entuziasmul”.

Probabil că în fața acelei „Philosophie du goût musical” a lui Pierre Lasserie, Berlioz ar fi avut aceeaș revoltă de „specialist” împotriva amatorului prezumțos. Amiel a analizat acel „quatuor în re minor” de Mozart, acordîndu-i o interpretare literară, adică a arătat, cum opera aceasta a lui Mozart reprezintă o zi petrecută de acele suflete atice, care anticipează asupra seninătății Elyseului.

Toți muzicanții s'au indignat fiindcă „programarea” muzicii a fost mereu un motiv de revoltă la muzicanții contemporani, pentru care arta lor e numai un fenomen de acustică din fizica generală. Wagner plastrona în genere împotriva amesturării poeziei, deși el, ca autor al dramei muzicale, era mai puțin autorizat pentru aceasta.

O simfonie există în sine și pentru sine, nu spre a face să fiarbă sângele unui burghez, a exclamat odată Wagner și era încîntat, probabil de panasul romantic al afirmației sale.

MAX ERNST: CŪPLUL

Wackenroder proclama cu altă ocazie: „Ce vor toți „rațiocinanții” aceștia, care caută cuvînte spre a explica operele muzicale și care nu pot să înțeleagă că toate aceste opere nu au nici o semnificare expresibilă? Această limbă mai bogată vreau ei să o reducă oare la nivelul unei limbi mai sărace; să zdrobească în cuvînte tocmai ceea ce disprețuește cuvîntul? Sau sunt ei incapabili să simtă fără ajutorul cuvîntelor?”

În fond însă această ofensivă împotriva poeziei e aparentă numai. Esteticienii amintii consideră muzică, deși nu; o spun deadreptul, ca un fel de lirism sui-generis, care nu e nici descriptiv, mai puțin narativ și în nici un caz analitic. De aci osanalele tuturor pentru Bach de altă dată și acum pentru Debussy și mai ales pentru Strawinski ce nu urmărește de cât pure efecte lirice dintr'un simplu joc de sonorități ca în faimoasa sa „Simfonie pentru instrumente de vînt”, Jean Cocteau a decretat acum de curînd că E. Satie este superior tuturor întru cât el este un adevărat Cézanne al impresionismului muzical, un adevărat creator de luminizități sonore, care extirpează orice semnificație muzică.

Să mai vorbim de acel Russolo, care cu ocazia primului congres futurist ținut la 23 Noembrie 1924 la Milano, a reamintit încercările sale făcute la Paris, expunînd un instrument muzical „harmoni-um de bruiteurs” cu care obține timbruri variate pe un singur clavier ca acel al pianului? El propune concepția inar-

moniei și insistă asupra noilor posibilități cu adevărat infinite a acestei viziuni muzicale absolut diferită de armonia tradițională ce se poate considera ca verticală, pe cînd inarmonia poate fi reprezentată printr'o orizontală pe care navigiază într'o formă inarmonică trecerea de la tonurile joase la cele înalte și vice-versa.

Și probabil că Marinetti îl mîngăie oblic cu privirea sa de șef al școlii!

În artele plastice problema frumosului dobîndește aceeaș soluție. Cubismul, neoplasticismul, constructivismul, purismul, integralismul și celelate, pe care nu le mai știm, încearcă un frumos tot așa de inedit pentru posibilitățile de înțelegere ale minții omenești.

Rezemată pe aforismele unui Picasso, Braque sau Juan Gris, în timp ce ideea încolțise în încăperea unui suflet ca al lui Cézanne sau Seurat; pe studiile critice ale celor doi Raynal sau acum în urmă pe întreaga revistă „L'esprit nouveau” de sub conducerea lui Ozenfant și Jeanneret; fără să ne mai referim la sprijinul liric al unui Guillaume Apollinaire (Les peintres cubistes 1913) sau al unui Jean Cocteau (Le coq et l'Arlequin, 1919) plastica nouă își taie drumul plectis prin omătul nedumeririi universale.

Muzica pornise ofensivă împotriva poeziei, plasticei nouă, deopotrivă: consideră cubismul, spre pildă drept o poezie plastică. (Pierre Reverdy Le cubisme, poesie plastique, 1919).

Fără să fie o reabilitare a poeziei de către o camaradă a sa, fiindcă în fond această plastică nouă își face despre artă o aceeași părere ca și muzica nouă, punctul de vedere arborat de plastica nouă sîrăma și mai decisiv legile cunoașterii ce au izvorât din atributele omenești, nu din tendința de a fi original.

Toți teoreticienii aceștia, sau artiștii, care au încercat să realizeze principiile formulate, deși de fapt cei dintîi au urmat după ceilalți, consideră arta drept o izbucnire lirică, care poate lua fie forma plastică, fie cea muzicală, fie chiar și cea... poetică.

Plastica ar fi, adică ar trebui să fie, dacă n'ar fi ceea ce în realitate continuă din nenorocire să fie — o spun toți aceștia — o manifestare cu scopul de a crea în spectator o stare lirică prin mijloace sensualiste (A. Ozenfant—Sur les ecoles cubistes et post-cubistes, în „Journal de Psychologie”, n. cit. 1926). Până aci la urma urmelor, nimic prea nou, afară poate de o foarte eroică dialectică cam confuză, întru cât dacă stare lirică a spectator însemnează contemplare, iar izbucnirea lirică la creator însemnează concepție de artă, atunci nu vom rămîne de loc copleșiți de uimire ca în fața unui miracol. E gîmălia chibritului mutat de la capătul din dreapta la cel din stînga de către un fabricant plin de imaginație profesională.

Teoreticianul adaugă însă: „Revoluția cubistă se semnalează prin eliminarea aproape totală a „subiectului”; înlocuirea imitativului cu „creativul”; aducerea spectatorului într'o „stare”... lirică neîngreunată de către legăturile realului (A. Ozenfant, art cit.). Și lată cum aparenta nepotrivire dintre estetica apoetică a muzicii moderne se găsește mîna în mîna cu estetica poetizantă a plasticii contemporane.

Plastica este așa dar o poezie în forme și culori întocmai ca și muzica, o poezie de sonorități. Dar să nu uităm că poezie însemnează lirism pur adică pasivitate activă dincolo de lumea realului.

Arta este, va trebui, sau ar trebui să fie „un purgativ cu care să ne curățăm sufletul încîrcat de ambianță”, fiindcă dacă e vorba de lirism, trebuie să înțelegem prin această uitarea desăvîrșită a

Lucrătorii

A amurgit

Și de prin fabrici, sonde, - ateliere
În răgușite fluere de horn,
Ce se topesc în fumurateci sfere,
În pîlcuri lucrătorii au pornit.

De munca de eu zi

Sunt slabi și negrii, zoiși și rupți
Par
Diavoli sau stafii
Ce au fugit de morți printre cei vii.

Cum case în oraș nu's pentru ei
Pe dealuri noaptea sunt siliți să treacă
Spre satele de unde supt veniți
Și-unde odihna nu le e săracă...

Și'n răgușite fluere de horn

Ce cîntă-a cobitor „marș de plecare”...
Petrul pe facile ndemănateci torn
Și-și luminează calea n depărtare...

STELIAN CONSTANTIN

realului, care obosește viața, Poezia formează și a culorii să nu aibă nici o legătură directă cu lumea fenomenală (Ibid. pag. 293—294).

Un peisagiu, o moară, o frîntură de cer, o catedrală chiar nu vor fi de cât simple pretexte pentru irizări chromatice.

Și ca să nu ne îndoim, că lirism față de poezie nu însemnează mutarea gîmăliei chibritului de la capătul din dreapta la cel din stînga și că muzica se înțelege foarte bine cu plastica, A. Ozenfant insistă: „Subiectul juca un rol destul de important în pictura veche; scenariul emana din emoțiunile „literare”, pe care cubismul le respinge de la 1912 (Ibid.).

Deci se vor inventa forme și culori; câteodată formele sau culorile eșite din obiectele existente vor subsista dar acestea nu vor mai figura de cât pentru jocul pe placa sensibilității noastre a elementelor lor constitutive împreună, firește, cu asociațiile declasate cu acest prilej. Cu un cuvînt, emoțiunea nu mai vine de la un spectacol exterior reprodus sau pictat pe pînză, ci din lăuntru tabloului: tablou-obiect”.

„Chiar dacă vei găsi într'un portret constructivist”, cum zice d. T. Argezi, „capete cu unsprezece profiluri, cu un ochiu deasupra pălăriei și cu celălalt pe mușama... fire de mustăți ivite în spinare peste sacou, nasul demontabil și ghetetele făcînd corp cu ființa...; chiar dacă „în loc de creier un portret ar purta în craniu, un grilaj de lemn vopsit verde, prin care se uită încoace un câine dresat — și o inscripție: „Sunăți”; chiar dacă un portret ar fi ogrementat cu 10—15 capace de aluminiu așezate în dosul urechii, în cât ar fi de ajuns un bobârnac în ultimul capac, pentru ca portretul să înnebunească”, ei bine! asta nu însemnează de cât că nu știi să interpretezi adevărata taină a frumuseții, că ești un ignar și că viața, fiind prea medicră, gustul tău s'a atrofizat.

A. Ozenfant îl va lua însă în serios pe d. T. Argezi și-l va completa poate în felul acesta. „Se poate ca muzicantul și chiar trebuie ca el să nu imite zgomotele din natură, în schimb el va împleți sunetele așa fel, ca efectul să fie oarecum interior muzicii; în pictură la fel. Tabloul nu mai este un releu între natură și spectator; tabloul lucrează direct asupra spectatorului; fotografia chiar artistică este un releu; o fugă de Bach nu e un releu; cîntecul privighetorii imitat în „Simfonia pastorală” de Beethoven e un releu. Tabloul constructivist nu e un

releu. Portretul lucrat în capace de aluminiu și articulat din piese demontabile nu e un releu, este un lucru în sine. Artă nouă înseamnă suprimarea acestui releu. (Art. cit. pag. 295). Omul trebuie să-și uăneze releul întâi și pe urmă să se apropie de artă nouă! Așa în cât soluția propusă de d. Argezi ca omul să-și mănănce coada e ineficace.

Universalitatea unei opere de artă se găsește numai în senzație și puterea acestui limbaj direct al formelor al culorilor și al asociațiilor prime de idei reprezintă un dispozitiv imperativ destinat să aducă pe contemplator într-o stare fizico-psihologică voită de artist, găsind constantele principale ale sensibilității și ale afectivității noastre cu scopul de a crea un fel de clavier al expresiei, pe care diferențele personalității să poată executa concepțiunile lor, transmitând astfel emoțiile lor cât mai universal și mai imperativ posibil.

Astfel așa dar se creează un fel de clavier al formelor elementare (spre pildă capacele de aluminiu) care față de clavierul asemănător al culorilor sistematice (d. T. Argezi socotea că gardul era verde!) constituie analogul unui pian muzical ce are 96 de note necesare și suficiente așezate în infinitul sunetelor și care sunt un vocabular destul de bogat pentru artiști atât de diferiți ca Bach, Liszt, Debussy sau Staowinski...

Planul pictural sau sculptural nu va servi spre a reprezenta ceva, fiindcă arta nu trebuie să reprezinte nimic. Trebuie să te așezi „într-o stare prealabilă de contemplare pasivă, acritică, receptivă” (art. cit. pag. 300).

Este tocmai starea celui ce vrea să guste muzica.

Intr-un tablou „pompier” contemplatorii se mărginesc să citească reprezentările. Un sân, spre pildă, într-un tablou cubist va avea ca scop principal să ne facă numai să încercăm o senzație specifică a acestei forme particulare, nu ne va face să citim reprezentarea sâului pe pânză.

Observații ce aberație poate comite un profan, care văzând capace de aluminiu într-un cap de om, a luat aceste capace drept... capace și nu a înțeles clovența senzației specifice a capacului...!

În artă trebuie să fim hipnotizați, căci arta deși are ca scop frumosul, firește, însă frumosul trebuie să fie fără semn adică o oarecare emoție intensivă, pe care fiecare dintre noi să o simtă în fiecare caz particular ca agreabil sau dezagreabil, dar niciodată cu indiferență. Să auzi, să vezi, dar să te ferești a înțelege.

Capace de aluminiu, un grilaj de lemn vopsit verde, un câine dresat și o inscripție: „Sunăți”, toate acestea înseamnă un clavier de senzații de care însă este legat „registru” asociațiilor, care singure au o largă universalitate și numai cine poate „să sune” e un om întreg, ceilalți sunt niște ființe mediocre, căci numai cine poate apăsa pe butonul „soneriei” face ca toate capacele, gardul și câinele să declanșeze asociațiile prime ce reconstituie un portret cu o largă, adâncă și imensă valoare artistică! „Reacțiilor imediate și pur fizice ale diferitelor culori li se asociază impresiuni mintale; de albastru, spre pildă, se leagă senzații fixe și specifice de aerian, lichid, spațial etc., amintiri de ceace în natură pare astfel colorat: apă, cer, obiecte îndepărtate; brunul este terestru; verdele sugerează vegetalul etc., de unde un al doilea clavier psihologic, în mod intim asociat de primul clavier fiziologic; clavier al habitudinilor și al experiențelor ereditare și trăite. (A. Ozenfant—Le purisme „Esprit Nouveau” nr. 4 seqq).

SCARLAT STRUȚEANU

In țara sfântă Haifa și Jaffa Note de călătorie

După cinci zile rătăcitoare pe marea de ametist, într-o dimineață de tot, la marginea cerului lăptos, țărnuț palid. Apoi încet imaginea se desmorțește și casele patrute cu acoperișul drept, așezate pe straturi pornesc unele după altele, ca o cireadă de vite, și în șgomote nedeslușite, auzim o talangă. În spate se urcă, împleticindu-se și oprindu-se repede, Carmelul. Mai departe mai isteț; Tabovul, Ridicături mici și goale. Pe Carmel pornim și noi, curând, cu băgare de seamă, să nu tulburăm colbul de pe cei câțiva măslii stingheri. Și iscodim pustiul pe unde a alergat pentru ultima oară, în grupul înșofitoarelor, frica lui Jehpte. Abia în vârful dealului, câteva case, un monument al lui Napoleon, un far... Mai mare, biserica pătrată a carmelitilor, abia din 1829, deasupra grotii lui Elie, începutul din timpul regelui Ahab. Și tot acolo, monumente celebre, noi și vechi: Bertholdi 1188; Brocardi 1221; Ciril 1224; Charles Marie Leclerc, pair de France 1839. Altă biserică începe dela Constantin și Elena.

Apoi, dela far, ne uităm prin scântee-roa soarelui, înapoi la Haifa care se întinde frumos în vale, la corturile noilor coloniști, la Jean d'Acre îndepărtată,— și la mare.

A doua zi dimineața, Jaffa: o îngrămădire de case aruncate una peste alta, pe un țărnuț înfoiat, intrat puțin în apă. În prelungire Tel-Avivul, orașul nou. În apropiere, și pe părți, case negustorești cu două etajuri, la capăt un șirag de palmieri, apoi înghesuiala obișnuită.

Călăuza trimisă de autoritățile ovricești ne poartă pretutindeni, la o fermă imensă cu plante rare și animale de soi, la Richon El Zion cu p'vnițele celebre apoi din exces de zel, la școli, la uzina electrică, și după un chilometru de mers prin nisip, la fabrica de cărămizi.

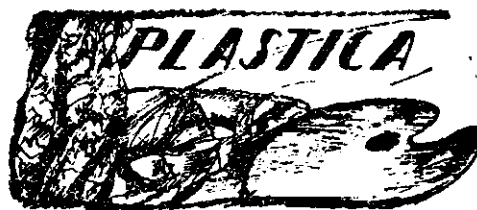
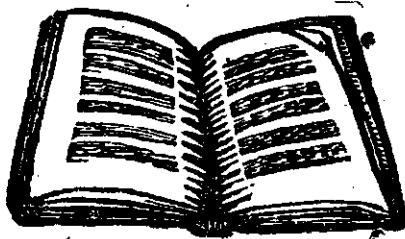
Muncă multă și anevoiasă, cu suflet mult și cu roade puține, pe pământ sterp, sub soarele care se prăbușește în aer. Au venit de pretutindeni, cu răvnă multă și sunt mulțumiți, cu tot ce au putut face într-un timp așa de scurt. Și totuși li-e dor de acasă. O mărturisesc mai ales femeile. Au uitat de toate neînțelegerile de odinioară. Tot era mai bine acolo... căci acolo au copilărit. Nu era așa de scump și nici așa de cald... O față cu ochii strălucitori, ne-a eșit în întâmpinare, în lacrimi și ne-a rugat s'o ducem cu noi înapoi... Nu ne-a venit, nimănu, nici un gând rău.

Tel-Avivu le un oraș nou, cu străzi largi și drepte, cu trotore frumose, cu vile patrute, totul așezat pe nisip. O stradă duce de-a lungul mării.

Acolo, deasupra apelor, se luminează cazinoul.

De acolo pândim vaporul nostru care pleacă și ne lasă singuri, departe, printre străini...

ANTON HOLBAN

ȘTEFAN LUCHIAN

(După un jurnal intim)

Au trecut zece ani, de când înaintașul picturii românești a închis pentru totdeauna ochii.

Cu oblonirea lor definitivă s'a secat, pentru amar de lungă vreme, unul din cele mai limpezi și mai adânci izvoare de lumină și culoare, din câte au fost bărzite neamului nostru să cunoască.

Știu că săvârșesc o faptă urâtă încredințând tiparului public însemnările ce urmează — și cari par să fi fost scrise de mâna delicată a unui îndrăgostit al frumosului, poate cel dintâi și mai cu-cernic admirator al artistului.

Insemnările acestea — după cum se va vedea — nu erau menite străzii. Prea sunt impregnate de o intimă și religioasă înțelegere, ca să fi meritat soarta de a fi etalate pe întinderea unor foi obștești.

Dacă totuși m'am hotărât să le public după accurmate și grele ezitări — am făcut-o numai pentru că sufletul și chipul lui Luchian sunt oglindite aici într-un fel cu desăvârșire neașteptat și tragic.

Ele vor servi cândva, peste multă scurgere de vreme, aceluia care, chinuit de dibuirile în haos ale picturii românești, va căuta să fixeze în istorie geniile creatoare ale neamului nostru, deosebindu-le cu o uriașă barieră de gloata abilă, șgomotoasă și șarlatană a artizanilor, ahiați după gloria publică și favoarea oficială, remuneratorie.

Întâmplarea mi-a scos aceste însemnări, în cale.

Le-am aflat lipite între scuarțele unei Biblii engleze — o ediție veche și rară — pe care o căpătaseam, în schimbul cătorva juvaericele fără preț pentru mine, dela o tânără văduvă nevoită să-și vândă biblioteca soțului defunct, de groaza șobolanilor opoziți în casă.

Poate n'aș fi dat nici până astăzi de manuscrisul acesta, dacă o întâmplare, tulburătoare ca un mister, nu m'ar fi stat într'ajutor.

Dar amănuntele acestei descoperiri interesează prea puțin pe cetitor. Și apoi ele ar putea fi interpretate ca un prețios cadru romantic, ce n'ar conveni de loc rândurilor — simple și dureroase — de mai jos:

7 Sept. 1913

... Baudelaire are și aici dreptate: Frumosul nu există de cât în mine. Natura fără contemplatorul ei — artistul — e un lucru mort. Ea e numai un pretext. Scopul e altul: dezvăluirea eului meu intim, prin mijloace eminentemente plastice...

„Mi era cunoscut aceasta, și totuși a-seară nu știu ce acreală sufletească m'a împins să intristez pe Ștefan cu protăpirea clișeului popular și stupid; arta e limitarea naturii...”

„Trebuie să mă duc mâine seară la el și să-i cer iertăciunea mea de pocăit...”

„Șarman prieten, tu ai nesfârșit mai multă bună cuvântă în cugetare, de cât mine — (cel adăpat din mlaștinile verzi ale învățăturii oficiale) — fiindcă duhul tău stă larg deschis asupra universului,

ca o cupolă uriașă de cristal, în care se refrâng — cu clarități nebănuite — toate adâncile tîne ale vieții și ale Frumósului..

„8 Sept. — 2 noaptea..

„Cum te induri Tu, Doamne, să îngădui așa sfâșietoare înpercheri: suflete mari să se frământe în închisoarea unor hoituri!..

„L'am găsit, ca de obicei, în pat. Odaia lui albă și mare împrăstia o liniște și un parfum, deprimant, de sanatoriu. Capul îi sta proptit între perne. Trupul, acoperit cu o cuvertură, se bănuia — schelet, întreg cuprinsul odăiei era stăpănit de capul lui. Ah!... un cap enorm, cu unghiuri aspre de craniu, peste care pielea palid-arămie, devastată de variolă, se subtiliza violent în preajma orbitelor sinistre, pe fundul cărora licăreau doi ochi ca două țipete în noapte.. Numai gura lui — o gură largă, fantastică, a căreia buză superioară, mare, se apleca, voluptos de bună, peste cea inferioară, fină ca profilul unei petale de roză) — zâmbea blajin, sau părea că zâmbeste, neconținut.

„Medicul îngrijitor intră, întovărășind un tânăr sfios. Tânărul zise:

— „Am venit să te deranjez și eu, Domnule Luchian..”

„Atunci gura lui Ștefan se dilată subit într'un răs gigantic. După dansa, ochii, nările, toată fața răsă — un răs dureros de sincer și de seniu:

— „Dragă băiete, n'ai nici o teamă: eu is deranjat de vre-o zece ani de zile..

„In adevăr, au trecut o sută douăzeci de luni de când Ștefan stă tînut patului, cu fața către cer și mâinile pe piept, în așteptarea supremei deslegări. Și totuși, în astă seară el rosti gluma aceasta cu vocea lui de bas, încă formidabilă, rar, limpede și calm, ca o binecuvântare sacerdotală.

„Cât au zăbovit cei doi oaspeți, am rămas răzimat de prichicul ferestrei, în preajma șevaletului părăsit, cercetând, pentru a mia oară, interiorul prietenului drag.

„Lângă patul bolnavului, același fotoliu mobil, vast și sfîrticat în stofele lui fanate, de greutatea incrimenită a trupului paralizic. Incolb — trei scaune de lemn, un dulap de brad cu ustensilele de pictură, un bust al lui, modelat de Paciurea, câte-va ulcele rustice și câteva mici bibelouri orientale.

„Nu știu pentru ce, paleta lui Ștefan lipsea astăzi din cuiul ei. O!... paleta lui Ștefan!... Dacăș putea-o avea nejurmat dinaintea ochilor mei!..(Din suprafața ei, capricios mozaicată de neștiampărul penelelor, se desprinde o melodie clară și dramatică — un aleluia, în care sunetele fine ale violinelor ar predomina sfâșietoare..

„După ce medicul i-a făcut inutila injecție, pleacă în vârful picioarelor — și tînarul îl urmă încurcat și trist.

„Lukian zâmbi — senin ca un Dumnezeu — (de câte ori zâmbeste așa, maschează o schimonositură de durere) — și își zise:

— „Vezi tu, nu se află mai mare fericire de cât în tortura trupului. De durerile mari sufletul se subtilizează, se purifică și se desprinde din noi, plutiud. Iată de ce, pe crucea LUI, bătut în cuie și împuns cu sulița, Christos trebuie să fi murit — ca om — fericit“..

— „Dar ca Dumnezeu a murit desamăgit, Ștefane..”

— „Fără indoială. Turma desamăgește, și frînge, până și pe Fiul Domnului.. Alexandre, Alexandre.. tu nu cunoști nici fericirea, nici desamăgirea asta.. De când hoinăream, copil, peste câmpul gras și bun al Moldovei, unde mama m'a aruncat din pîntecele ei lumii, simțeam lipsa suferinții — și o chemam. Nu mi-a venit singură. Am cucerit-o eu, cu vîaga și prisosul tinerității mele. Acum o am. Și ea mă are pe mine. Ne posedăm reciproc cu o voluptate pe care voi n'o puteți bănuși, căci gunteți stăpîniți tiranic de clestele îndobitocitor al sănătății. Am credința că oamenii cu ciolanele de oțel și carnea care rîde satisfăcută în soare, nu pot creea. Ei sunt nehotoinți împinși să juișeze de viață, suculent, animalic — cu hîrdăul. Creațiunea nu cunoaște juișări organice, ci numai suferință și numai jertfă: aceea a sîngelui și aceea a minții“..

„Ștefan închise, o clipă, ochii. Li redeschise și ei păreau acumă două deschideri adânci, de mormînt..

— „Tu ai o mare virtute, continuă el: consumi fîbuit din ceea ce înregistrezi. Deaceia obrazul tău e rose și sufletul tău ca un strugure“.

„La miezul nopții m'am despărțit de el, fără să fi avut prilejul să-i cer ier-

tare pentru nerozia mea de ieri. Față de omul acesta nu pot fi nici umil, nici arrogant. Căci umilința, ca și aroganța, cuprind o mare doză de falsitate..

12 Noembrie

„Pentru marele public, obișnuit să măsoare valoarea picturii, cu metrul patrat și să stabilească estetica unei pânze după „naționalismul“ pe care aceasta îl etalează — Ștefan apare astăzi, alături de Grigorescu, un pitic. Cu toate acestea Ștefan e cea mai puternică și — (curios pentru unii) — cea mai națională personalitate artistică a noastră. Naționalismul lui Ștefan stă în interpretare: al lui Grigorescu, în „motiv“..

„Intr'un salon internațional, Grigorescu ar putea fi, oricînd, presupus italian sau Francez, în ciuda motivelor sale țîpător românesti, în acelaș mediu, Ștefan va izbucni, neașteptat și viu, cu viața lui particulară — (viziunea coloristică în primul rînd) — îndiferent dacă pînză expusă ar închipui un ciobănaș de pe culmile Prahovei sau o pajîște din Bretagne..

„Arta lui Ștefan este oglindirea nealterată a unui suflet adînc original — aceea a lui Grigorescu, indeobște, o manieră..

„Succesele publice pe care bătrînul dela Cîmpina le-a reputat cu motivele lui jărăniste, l'au mormit să se mențină, tot restul vieții. În atmosfera aceea ușurică și trandafirică..

„Neindoios, că triumful maestrului atrage spre soiul acesta de jărănism — (proclamat unanim și pretitundeni singura „artă națională“) — majoritatea tinerilor pictori și sculptori, cari vor continua să maniereze până la ultimele trepte ale meschinului, genul acesta, oricum susținut de Grigorescu cu o rară virtuozitate..

„Arta discipolilor — obosită și obositoare — va face fiasco. Vom avea, fatal, o reacțiune. Dela jărănismul, căzut în dulcețarie rustică, se va trece aproape subit la un fel de orașenism grav și simbolc: la viața tumultuoasă a tîrgurilor, unde omul nu va mai însemna numai un accesoriu amuzant, într'un cadru pitoresc..

„Reacțiunea a și început. Ea stă, deocamdată fără răsunet public, în Ștefan. Peste foarte puțină vreme, arta lui va

Buletin bibliografic săptămînal *)

de AL.-SADI IONESCU

087.1 LITERATURA PENTRU TINERIME.

Botiș-Cioaban (Maria). — Scrisori către elevi. Ediția a III-a. Cluj, (Tip. **Cartea Românească**), 1926, 79 p. Lei 40.

Colodî (C.). — Pățaniile lui Tîndărică. Povestea unei păpuși de lemn. Traducere din italianește de A. Buzescu. București, **Cartea Românească**, 1926, 232 p. Fig. Lei 40.

Dinescu (N. Gh.) și I. G. **Bratu**. — Povestea celor trei frați. Povestii și versuri pentru copii. București, **Sococ & Co.**, 1926, 80 p. Fig. Lei 30.

Ewald (Carl). — Patru prieteni buni. Traducere de Zamfira Dumitrescu. București, **Casa Școalelor**, 1926, 179 p. Lei 35.

Sépur (Contesa de). — Nenorocirile Sofiei. Lucrare ilustrată. Traducere de Suzana Drăghici. București, **Ancora**, S. Benvenisti & Co., [1926], 232 p.

* A se vedea tabloul clasificării zecimale în numărul 1.

Fig. Lei 50. (Biblioteca roză).

Jinné (Jean). — Pentru băeți și fete mai mari de 15 ani. Studiu psihologic sexual. Cîmpulung, (Tip. **Gh. N. Vlădescu și Fiul**), [1926], 146 p. Lei 20. (Colecția selectă Nr. 1).

Lungu (Emilia) și Al. D. **Eromnimon**. — Grădina copiilor. Versuri, jocuri și scenișoare dela 3 la 8 ani. Sibiu, (Tip. **Dacia Traiană**), 1926, 64 p. Lei 25.

Popa (Victor Ion). — Păpușa cu piciorul rupt. Un act, în versuri, pentru copii. București, **Casa Școalelor**, 1926, 63 p. Lei 12.

Popa (Victor Ion). — Pufușor și Mustăcioara. Un act în versuri pentru copii. București, **Casa Școalelor**, 1926, 48 p. Lei 9.

2 RELIGIE. TEOLOGIE.

Cristescu (Dr. Gr.). — Un capitol de pimenică ortodoxă. Sibiu, (Tip. **Dacia Traiană**), 1926, 79 p. Lei 30.

Constantinescu (Diacon Al. N.). — Adevăruri eterne (Opt predicii) rostite

în Catedrala episcopală din Galați. Brăila, (Tip. **Dunărea**), 1926, 54 p. Lei 20.

Cordun (Arhimandritul Galaction). — Vizita I. P. Sf. S. Domnului Domn Dr. Miron Cristea, Mîropolitul primat al României, în Basarabia la 12—18 Mai 1921. București, (Tip. **Cărtîilor Bisericești**), 1926, 30 p. Fig.

Stănoiu (Ieromonahul Damian). — Mănăstirea Pasărea. București, (Tip. **Lupta**, N. Stroilă), 1926, 32 p. Fig. Lei 20.

Stănoiu (Ieromonahul Damian). — Mănăstirea Samurcășești (Ciorogarla). București (Tip. **Cărtîilor Bisericești**), 1926, 32 p. Fig. Lei 12. (Biblioteca „Apostolul“ Nr. 3).

Ciuhandu (Protopop Dr. Gh.). — Cei ce strică sufletul poporului românesc. O întîmpinare. Arad, **Editura auto-ruului**, 1926, 32 p. Lei 8. (La vatra suflătoare a neamului Nr. VI).

Vajda Ferenc și **Jancsó** Sandor. — Nagy Károly Püspök emlékezete az erdélyi református egyházkerületi közgyűlés által 1926 Aprilis 18-án... Cluj, Myom **Miserva**), 1926, 16 p.

Comșa (Episcopul Grigorie Gh.). — Combaterea catehismului Baptistilor. A-

izbuti să dărâme și să spulbere în vânt manierismul grigorescian, deschizând cu extraordinară vigoare noui și adânci perspective artei românești.

„Dar arta lui Ștefan nu va îngădui imitarea. În jurul paletelor lui, nu vor mai bâzâi, obraznice și grase, roiul de muște parazitare..

2 Decembrie

„Un prieten bogat—doctor—și ministriabil—care are o splendidă seră la moșia lui, îmi trimite astăzi, printr'un curier special, o lădiță, ingenios ambalată, cu cinci bujori roși, proaspeți de parcă ar fi fost culeși acum..

„Ti-i trimet îmi scrie el — pentru amicul tău pictorul — (am uitat cum mi-ai spus că-l cheamă) — despre care mi-ai vorbit cu entuziasm astăvară, la varietate. Spune-i să-mi facă și mie un tablou, dacă vrea să-mi capete și altă dată flori. În cazul când mi-l isprăvește până mâine seară, încredințez-l omului meu, să-mi-l aducă. Botez preotesei și vreau, pe lângă altele, să-i fac cadou un tablou, căci are o fată la pension în Buzen, care pictează splendid. Dar să-i pună și o cadră, căci pe aici la țară nu găsește. De are nevoie de bani dă-i din partea mea patruzeci de lei, dar numai dacă îmi trimite tabloul. Ti-i voi restitui, când ne vom vedea în București..”

4 Decembrie

„Răspund generosului prieten: „Am predat, în aceiași zi, bujorii lui Lukian — (așa îl chema pe pictor) — și i-am făcut mare bucurie. Nu mai pictase de trei luni. Boala nu-i îngăduie astfel de eforturi. Când m'a văzut cu buchetul însângerat, în brațe, i-au dat lacrimile. (Ce poveste melodramatică, nu-i așa?...)

Apoi cuprins de o beție subită, m'a rugat, pe mine și pe Coana Polina — (o rudă cum se cade, a lui) — să-l dăm jos din pat și să-l proptim în fotoliul rulant dinaintea seveletului, pe care a cerut să fixăm — cu toate protestările noastre — unul din tablourile lui mai vechi, unul din cele mai expresive din câte închipuise el: studiul preliminar pentru „Cristosul cu Crucea“. Pânza aceea avea o valoare neprețuită. El o distruge, ca să eboșeze peste ea bujorii trimiși de tine. E veșnic nemulțumit de ce-ace a lucrat în ajun. Toate lucrările lui îl dor. Dacă n'ar fi fost nevoit să trăiască din meseria pensulei, pictorul acesta ar fi lucrat toată viața o singură

vedenie fără s'o mai termine cândva..

„Ah, prietene... cum ți-aș putea descrie sfânta tortură a artistului acestuia — când pictează!..

„I-am legat pensula de autobrazul mâinei drepte — (cuci afurisitului tabes i-a luat până și vigoarea degetelor) — și mâna lui începu să se zbată nervos și stângaci pe întinderea pânzei — și fața lui se crispa, înfricoșător, ca în durerile facerii..

„Ruina aceasta de om, care face-penibile sforțări — poate cele din urmă — să traducă, prin mijlocirea unui braț invalid și a unor vopsele moarte în tuburi de tinichea — rezonanțele nebănuite de adânci ale unui suflet încă viu.. m'a impresionează până la lașitate. Am fugit din fața acelei schingiurii voite și într-o cameră alăturată, în umbra perdelelor negre, am plâns, plânsul sec al detestabilei mele neputințe.

„Auzii — nu știu cât de târziu — glasul coanei Polina. Lukian, extenuat căzuse pe speteaza fotoliului. L'am ridicat ca pe un mort și l'am așezat iarăși în patul lui, cu fața în sus și brațele în lungul trupului.

„Florile tale, dragă prietene, n'au putut fi terminate. Cred că preoteasa nu va fi prea dezolată din pricina asta..”

N. N. TONITZA

CINEMATOGRAFUL

CINEMA CAPITOL „La Roue“ de Abel Gance cu Severin Mars.

Abel Gance ocupă azi locul poate cel mai de frunte în arta cinematografică franceză, atât ca scenarist ca și regisor. Poate tocmai această îndoită calitate i-a asigurat acest loc pe deplin meritat. Într-adevăr autorul e cel mai indicat să realizeze opera în chipul în care a conceput-o fără nici o deformare de interpretare streină.

De data aceasta Abel Gance s'a înșelat. „S'a înșelat“ pentru că bănuim că în „La Roue“ a voit să introducă o inovație, și această bănuială e o circumstanță atenuantă a defectelor filmului. S'ar părea că Abel Gance a încercat în cinematograful sistemul aplicat cu succes în teatru în special de Jean-Jacques

Bernard: aspecte de viață, luate izolat și alăturate, îndepărtând tranzițiile. Pe scenă lucrul e posibil căci golurile se justifică perfect printr-o replică inteligent plasată. Pe ecran procedeul acesta dă greș sau în tot cazul e foarte greu să reușească. Proba este „La roue“ în care defectul principal este o complexă lipsă de unitate în acțiune. Această lipsă de unitate se observă și din punctul de vedere în cari sunt considerate personajele cari sunt puse pe planuri diferite atât vreme cât prin natura filmului trebuiau să fie toate prezentate în același plan, să li se dea o aceeași importanță. Alături de mecanicul Sisif — celelalte personaje apar fantomatic. Însă Sisif este slab conturat tocmai pentru săriturile, prin lipsa de tranziții de cari vorbeam mai sus. Este un continuu desechilibrul de valori cecece dă tuturor personajilor o notă de artificialitate deși filmul este mai mult de analiză sufletescă. Înspre sfârșit filmul devine submediocru; ai impresia că autorul nu mai știe cum să sfârșească, introduce episoade fără nici un rost, și mai cu seamă recurge la mijloace ridicole: ex. scena cu vioara, scrișoarea lipită în interiorul cutiei de rezonanță. Cât suntem de departe, în special de „Simfonia X-a“.

Regisorul nu a fost de prea mult ajutor autorului. Totuși, deși în general montarea din „La Roue“ este slabă, se simte numai decât „la main d'un maître“ care își dă seama că regia nu trebuie să se mărginească la aranjarea cadrului și indicații de interpretare, ci trebuie să introducă uneori elemente cari să completeze să prelungească chiar intențiile autorului.

În „La roue“ conflictul psihologic interesant mai mult prin mediul în care este pus, mediul în care pasiunile sunt presupuse a avea ceva primitiv, dintr-o bucată. Ei bine necontenit, pe fondul tuturor scenelor importante regisorul sublinează acest mediu, ne reamintește de existența lui, pentru ca raportul să fie mereu prezent. Pe de altă parte locomotivele care se văd manevrând în timp ce la doi pași în locuința mecanicului se frământă atâta sbucium, sunt ca o imagine a vieții care continuă „malgré tout“.

Severin Mars slab, având de luptat cu tot artificialul rolului, de care jocul lui s'a resimțit mult.

IOSIF IGIROȘIANU

rad, **Librăria Diecezană**, 1926, 63 p. Lei 5. (Biblioteca Semănătorul Nr. 172).

32 POLITICĂ.

Clopoțel (Ion). — Criza democrației în România. Cluj, Editura **Societatea de Măine**, 1926, 32 p. Lei 50.

Suctu (Petre P.). — Pentru țărănișm. Cu o prefață de Dr. N. Lupu. București, (Tip. **Reforma Socială**), [1926], 104 p. Lei 30.

34 DREPT. LEGISLAȚIE.

Rădol (Ioan). — Călușa cetățeanului în materia judiciară. Manual teoretico-practic coprinzând și formulare de cererile, actele și contractele cele mai uzitate în materie civilă, comercială, penală și de impozite fiscale. Ediția III-a revăzută și completată cu toate legile noui puse în aplicare. Vol. II. București, **Curierul Judiciar**, 1926, 1029 p. Lei 500.

Maxim (Dimitrie G.). — Răspuns d-lui profesor Alfred Juvara la darea sa de seamă asupra lucrării „Naturalizarea în România“ de Dimitrie G. Maxim. București, (Tip. **Curierul Judiciar**), 1926, 61 p.

Tanovicănu (I.). — Tratat de drept și

procedură penală. Edițiunea a doua a cursului de drept și procedură penală. Revăzut și completat de Vintilă Dongoroz, Dr. Corneliu Chiselită, Dr. Ștefan Laday, Eugen C. Decusară. Cu o prefață de N. C. Schina. Vol. III. București, (Tip. **Curierul Judiciar**), 1926, 868 p. Lei 500.

Rădulescu (Andrei). — Șaizeci de ani de cod civil. București, **Academia Română**, 1926, 47 p.

Stoianovici (C. A.). — Curs de drept comercial. Despre societățile comerciale. București, (Tip. **Curierul Judiciar**), 1926, 168 p. Lei 200.

Ballan (C. S.). — Hotărâri judecătorești. Cu o nouă prefață și adnotații de D. Alexandresco, etc. Ediția II-a revăzută și augmentată. Vol. I. Câmpulung-Muscel, (Tip. **Gh. N. Vlădescu și Fiul**), 1926, 95 p. Lei 60.

Naumescu (Const. I.). — De ce nu se poate aplica așa zisa Lege pentru înlesnirea și accelerarea judecăților? Studiu critic comparativ cu legile de procedură din diferitele teritorii ale României întregite și jurisprudența, privitoare la interpretarea acestei legi dela 15 Septembrie 1925.

București, (Tip. **Române Unite**), 1926, 123 p. Lei 60.

Ionescu (N. Gr.). — Cauzele de divorț în Biserica romano-catolică. Studiu de Drept bisericesc comparat. București, (Tip. **Cărților Bisericești**), 1926, 32 p.

4 FILOLOGIE.

Iorga (N.). — O tipăritură românească la Uppsala. București, **Academia Română**, 1926, 6 p. + V pl.

Popescu (Ștefan N.). — Din sintaxa limbii latine (verbul în acordul propozițiilor). București (Tip. **Ovidiu**, Fl. Dumitrescu & Co.), 1926, 20 p.

Diculescu (Constantin C.). — Dacia romană în oglinda inscripțiilor și a limbii de azi. O iconă etnografică și culturală. I. Elemente grecești. Cluj, (Tip. **Ardealul**), 1926, 124 p. Lei 130.

Ursăcescu (Preotul V.). — Psaltire slavonă (1577—1580). București, **Academia Română**, 1926, 9 p. + II pl.

8 LITERATURĂ.

Torouțiu (I. E.). — Modernismul. Simbolism - impresionism - expresionism. București, (Tip. **Bucovina**), 1926, 67 p. Lei 25.

E C O U R I

PELERINAJUL EMINESCU

□ Duminică, 27 Iunie s'a desfășurat solemnitatea pelerinajului la Eminescu. Pamfil Șeicaru are dreptate: a fost lume multă. Când anul trecut nu s'au putut strânge mai mult de 50 de participanți, anul acesta peste 1000 au dat sărbătoarei fastul celei mai pioase comemorări. Să nu ne alarmăm. În măsura în care ecloziunea literară a lui Eminescu a fost prematură pentru literele române, în aceeași măsură prematură e și cultul, pentru marea majoritate a Românilor. Iusă orice cult se statornicește cu exces de dragoste cu neprecupețită atenție cu îndelungă răbdare. Și pelerinajul de Duminică a fost întâiul semn favorabil al acestui cult.

Desigur fiecare din cei ce grăbeau în răcoroasa dimineață de Duminică, printre trăsuriile parlamentarilor, din piață, și căruțile pline de zarzavat, spre Parcul Carol, către Arenele Romane, era convins că va sosi prea târziu și că aglomerația îl va lipsi de locul cel mai bun. În realitate a fost loc destul și bun pentru toată lumea. În mijloc figura masivă de statuă pedestră a generalului Moșoiu, președintele comitetului pentru ridicarea monumentului lui Eminescu; protocolari, cu jerbe de flori, membrii societății unguerești „Andrei Ady”, pe delături, scriitori, actori, plastici, ziariști, studenți, elevi, copii. De pe trepte încep să coboare cei mai mătinali. Nichifor Crainic, Ion Minulescu, O. Han, Cezar Petrescu cu brațele încărcate de flori, — „flori albastre”, și desigur orchidee, — la Minulescu — descind unul câte unul. Domnișoare împart rambuiri verzi cu chipul lui Eminescu.

Prin soarele ce se descoperă, coloana, poposește sub teiul sacru, frumoasa voce a episcopului de Arad, Grigore Coișă, se roagă — impresionantă ironie! — pentru iertarea păcatelor celui ce a suferit, atât în viața pământească. Vorhesc și îl preaslăvesc ca pe cel mai ales fiu al neamului, ca pe cântărețul național, prin excelență, d-nii: general Traian Moșoiu, A. C. Cuza, Mircea Rădulescu, Ion Lupăș; ministrul artelor d. Vasile Goldiș îl apropie de marele fluxiu al literaturii universale. Întârziate, flori de tei, se scutură de sus. E poate o ușoară muștrare din partea lui: n'a cântat el teiul, luna, isoarele, moartea și mai ales dragostea? Dar nici o grabă. A fost un început și întru totul remarcabil. Anul viitor și anii ce vor veni ne vor afla și mai experienți și mai hotărâți.

În numele societății literare unguerești Andrei Ady d. Zoltan Franyo, un eminent poet el însuși, ține această aduuirabilă cuvântare:

„Am venit aici în numele societății „Andrei Ady”, a scriitorilor progresiști maghiari din România-Mare, ca, în semn de omagiu, pe care-l simțim față de cel mai mare poet al patriei, azi în al 37-lea an de doliu, să putem depune și noi modesta noastră coroană pe scumpul lui înmormânt.

Ni-ar plăcea, dacă în acest gest simbolic nu s'ar vedea numai dovada pietății manifestată față de marele poet, ci dacă cu toții și, în primul rând, voi fraților colegi, conducătorii spiritali cu un strălucit renume al României Noi, i-ați atribui tot acea importanță pe care i-o atribuim noi, care am venit până aici.

Cu prilejul aniversării morții lui Eminescu, de o amintire atât de tragică, dorim a demonstra, că politica păcătoasă din trecut a pus față în față, ca vrăjmașe cele două popoare, cari au fost unite veacuri de-a rândul, de către istorie, pentru că în focul ursitei au fost din nou unite aceste două popoare, între cari violența poli-

tică a voit să sape o prăpastie de ură. Parcă răsună cu bucurie corul înmormântat a celor două popoare: la melodia melancolică a doinelor răspunde ecoul străbun al baladelor săcuiești, rotunjoara cuvântului maghiar, cu iubire se îmbrățișează cu iederea proaspătă a limbei române.

Și atât aici, cât și acolo, doi mari morți, două umbre nemuritoare stau ca pază acestei fraternități.

În acest moment își dau mâna doi poeți străini de limbă, însă înrudiți în soartă, iar noi aici înaintea mormântului facem jurământ, strigând, ca să audă toată lumea: că Voi națiunea lui Eminescu și Noi poporul lui Andrei Ady suntem frați buni. Și până când vom putea lupta cu condeiul, cu cuvântul și cu fapta, nu va fi nici Dumnezeu, nici Iad, care să ne poată separa.

D. Pamfil Șeicaru, în numele comitetului organizator, mulțumește asistenței, anunțând un întreg plan al cultului Eminescu.

REVISTE

□ VIAȚA LITERARĂ.

Numărul 19 din 26 Iunie, al Vieții Literare aduce un bun editorial al d-lui Șerban Cioculescu: „Poezia d-lui T. Argezei”; un apel pentru Eminescu al d-lui Vladimir Streinu; un portret: „N. N. Tonitza” datorit d-lui G. Nichita; cronica literară franceză a d-lui Tudor Șoimaru; cronica literară română a d-lui Pompiliu Constantinescu; o poezie de un peisaj asupra d-lui I. Valerian și o convorbire cu d. Emanoil Bucea, despre Eminescu și arta lui din care desprindem:

„Acum, ca și pe vremea lui Eminescu, suntem în căutarea unei forme de viață, ne sbatem pentru a ajunge la o stabilizare. Pentru aceasta cei mai mulți dintre scriitorii noștri de azi sunt și gazetari, chiar dacă fac o jurnalistică mai bună decât literatura lor. Tot Eminescu îi stăpânește în această activitate de ziariști. Nu mă refer la ideile politice ale lui Eminescu cari au dat naștere semănătorismului și din cari mai trăse chiar azi mulți oameni; ci face aluzie la concomitența profesiei de scriitori și ziariști. Sunt două activități cari nu se stânjenesc cât de puțin. Dimpotrivă se ajută reciproc. S'a spus greșit că Timpul a fost pentru Eminescu o mare nenorocire. El și-a scris toamă în această vreme cele mai frumoase poezii. S'ar crezut toate acestea în vederea romantizării vieții sale de mare îndurerat.”

□ CARTEA (I, 3. Maiu) continuă cu aceeași metodă și descoperire o inițiere bibliografică de un necontestat folos. În românește, franțuzește și germană se dau informații despre cărți și evenimente culturale, de la noi și din străinătate. Între aspectele lunare, anecdote și sugestii cu care începe fiecare număr. Cartea se sesizează, în ultimul-i, o problemă juridico-literară; întrucât pseudonimele literaților, intrați în administrație, garantează în fața justiției, valabilitatea actelor lor administrative? Și citează cazul lui Delavrancea fost primar și ministru care în civil s'a numit totdeauna Gh. Ștefănescu.

□ ADEVARUL LITERAR ȘI ARTISTIC (VII, 290, 27 Iunie): O serie de considerații actuale în marginea vârstei fragede a literaturii noastre epice, însoamnă d. Tudor Teodorescu-Braște în articolul „Între schiță și roman”.

□ TARA DE JOS (III, 5-6, Mai—Junie): d. Al. Lascarov-Moldovanu, sfârșește seria amintirilor bărlădene; d. Sandu Teleanjen publică un fragment de teatru: versuri d-nii G. Nichita, C. Bobei și cro-

nică variată d-nii: N. N. Vasiliu și G. V. Botez.

□ CONȘINZEANA (X, 25, 20 Iunie): Părințele I. Agârbiceanu scrie despre primumeja ce amenință, în lipsa căminurilor și a supravegherii atente, pe studentele rătăcite în haosul orașelor mari; d. Horia Petru-Petrescu publică o năvelă „Întăia iubire”; d. Ion Breazu termină interesantul și completul studiu: „Opera poetică a lui Lucian Blaga”, cu valoroase aprecieri asupra piesei: „Învier”.
□ REVISTA UNIVERSITARA (I, 4-5, April-Iunie): despre „Fakirism” serie d. prof. dr. G. Marinescu; despre „Universitățile în Evul Mediu”; de Virgil L. Veniamin; o scrisoare deschisă, când frățească, când muștritoare, către Panait Istrati, d. Iosif Igirosanu.

□ TRANSILVANIA (an 57, nr. 6, Iunie): „Impresii dintr'o călătorie în Orient” de Dr. S. Preda; interesante observații în legătură cu lecturile pentru popor, într-un fragment din o lucrare mai mare, a d-lui Horia Petra-Petrescu, căutând să inițieze în farmecele literaturii românești. Introducerea lămurește cu date din experiența personală, atracțiile lecturilor pentru popor și un admirabil articol anonim despre „Opera lui Creangă” și pictorii noștri”. E pusă, cu hotărâre și competență toată problema ilustrării de texte. Analiza fanteziei pantagruelice din Harap-Alb e urmărită cu pătrundere și umor.

Concluzia trebuie distinsă: „Știi ce va să zică o ediție de aceasta, înstrăta congenial, firește? „Don Qui-chotte”, cu ilustrațiile lui Gustave Doré (le-au văzut și cetitorii români în „Convorbiri literare” trad. de Vărgolici); „Uilenspiegel” de Coster, belgianul, cu ilustrațiile lui Felicien Rops; romanele lui Dickens cu ilustrațiile lui Boz, au congrescut așa-zicând cu artiștii pictori-desenatori. Și opera și ilustrațiile sunt geniale. La noi își vor aduce mulți aminte de minunatele deseneuri ale pictorului Zichy la baladele lui Arany, din muzeul B.-Pesta. Alții se vor gândi la ilustrațiile pentru povești, ale pictorilor buni germani: Richter, Schwind, Liebermann. Cehii stau bine și în privința aceasta: au vreo-cășiva desenatori de prima ordine, pe Maneș, pe Aleși, cari au adus în piața de cărți minunate cărți populare, desenate excelent.

„Deocamdată o singură întrebare, dureroasă editorilor și pictorilor noștri: de ce nu tipăriți o ediție ilustrată a poveștilor și amintirilor lui Creangă?”

SERBARILE PENTRU MONUMENTUL LUI EMINESCU

Marile serbări pentru monumentul lui Mihail Eminescu vor începe Duminică 11 Iulie, printr'un festival teatral și muzical, în Arenele Romane din Parcul Carol.

Cei mai de frunte artiști și cântăreți vor da concursul la acest festival.

În aceeași zi se va deschide într'un pavilion special amenajat, prima expoziție a manuscriselor, fotografiilor, relievelor și amintirilor rămase după urma genialului set român.

REDACTIONALE

N'am răspuns neamăratelor scrisori primite în chestiunea premiului nostru de proză, din dorința de a da un răspuns practic.

Descompletearea succesivă a comisiei de lectură, ne obligă să amânăm, pentru la toamnă, rezultatul.

Redactor **PERPESSICIUS**

